

İrfan Erdoğan ◦ Korkmaz Alemdar

ÖTEKİ KURAM

ÖTEKİ KURAM

Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının
Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi

Size, bu kıtapta sunulanlara inanın veya inanmayın demiyoruz; eğer inanılmayacak geliyorsa, inanmayın. Biz, yaptığımız ve yapmadığımız üzerine düşünmenizi ve her doğru ve yanlış denileni soruşturmanızı bekliyoruz. Ne gerek var değil mi? Zaten soruşturuyoruz! Bu soruşturmamızı, yanıtlarımızı ve yaptıklarımızı ve yapmadıklarımızı da soruşturursak ne olur acaba?

Özgür düşünen insan, insanlaşma nedeniyle onu yöneten insanımsı güçler için tehlikedir; bağımlı düşünen insan ise, insanımsılaşıma nedeniyle kendisinin ve kendî gibilerin, insanın ve insanlığın düşmanıdır.

2010

Yenilenmiş 3. baskı

BÖLÜM XV

ULUSLARARASI KİTLE İLETİŞİMİ

ULUSLARARASI YAYILMA: MODERNLEŞME VE MEDYA

19. yüzyılın kültürel evrimcileri insanın basit, ahlakdışı vahşilikten ve yabaniikten medeni bir duruma yükseldiğini ileri sürdüler. Medenilik hali de endüstriyel bir toplumda ve burjuva demokrasisinde yaşama, İngiliz imparatorluğuna inanma ve İngiliz kilisesine ait olma olarak nitelendi. Bütün insanlığın bu tür bir medeniyete doğru ilerleyeceği savına inanıldı. Bu görüşün önde gelen savunucuları arasında İngiliz antropologu E. B. Tylor, Amerikalı banker, avukat ve antropolog L. H. Morgan, Finlandiyalı filozof E. Westermack, İskoçyalı avukat J. F. McLennan, İskoçyalı antropolog J. Frazer gibiler vardır. Bu genel görüş Morgan tarafından “antik toplum” incelemesinde geliştirildi. Morgan’a göre, “insanlığın bütün kabilelerinde vahşilik barbarlıktan önce ve barbarlık da medeniyetten önce geldi” (Denisoff, 1974).

Elbette İngiliz imparatorluğunun çocuğu Amerikan imparatorluğu kurulunca, İngiliz sözcüğünün yerini Amerikan sözcüğü aldı. Amerika prototip oldu ve gelişme ona göre anlamlandırılmaya başlandı. Bu anlamlandırma, kalkınma ile iletişim arasında güçlü nedensellik bağı kuran, Massachusetts Institute of Technology, Yale, Princeton, Stanford gibi Amerika’nın önde gelen üniversitelerindeki önemli aydınlar tarafından kitle iletişim araçlarının yapısı ve işlevlerine de taşındı. Kitle iletişim araçlarının niceliksel azlığı Türkiye gibi ülkelerde uluslararası geri kalmanın göstergeleri olarak sunuldu. Gelişme kitle iletişimi araçlarına sahip olma ve bu araçların da yardımıyla kültür değişiminden geçme olarak nitelendi. Fakat Amerika’nın “emperyalist” olarak nitelenen politikalarına karşı direnişlerin artmasıyla “kalkınma iletişimi” olarak nitelenen girişimlere de karşıtlık yoğunlaştı. Aynı zamanda, Amerikan egemenliğinin durumu Amerika’daki sosyal bilimlerde de yansdı. Egemen davranışçı yaklaşım ve “fikir birliği temelinden hareket eden çoğulcu toplum” anlayışı yeniden gözden geçirilmeye başlandı. 1970’lerin ortasına gelindiğinde, egemen kalkınma teorisine bağlı olarak gelen kalkınma ve iletişim kuramları hem kendi ideolojik çevresinden hem de diğer çevrelerden gelen ciddi eleştirilere cevap vermek durumunda kaldı.¹¹⁶ Çoğu ulusal kalkınma konusunu terk ederek yerel ve mikro

¹¹⁶ Ayrıntılı tartışma için bkz: Erdoğan, 2000.

iletişim konularına eğilmeye başladılar. Bu bağlamlarda yapılan incelemeler ulusal kalkınma, kişisel değişim ve bireyin modernleşmesi, siyasal demokrasinin yaratılması ve sürdürülmesi, kültürel kimlik ve ulusal bilinç üzerinde durdular. Sonuçta temel varsayımlarını kanıtladılar: İletişim, özellikle kitle iletişimi kişisel ve ulusal kalkınma, modernleşme ve değişim için gereklidir. Kuramsal varsayımlarla kurulan bağlar evrensel ve coğrafik-politikalar ötesi ve siyasal ve ideolojik bakımdan yansız olarak nitelendi. Kuramın bu evrenselliği, 1970'in ortalarında bile öncüleri tarafından hala geçerli olarak görülüyordu: Son 10 yılda neyin öğrenildiğinin muhasebesini yaparken, Lerner (Schramm ve Lerner, 1976:300) "kalkınmada iletişimin kullanılması arttıkça, kalkınma hızlanır" diyerek bunu belirtiyordu. Yaklaşımı kırsal gelişmeye odaklanmış, dolayısıyla Lerner'inki gibi zor durumda olmayan Rogers, aynı toplantıda egemen paradigmanın geçip gidişi sonucu henüz esas doğası ileriki yıllarda ortaya çıkacak olan "iletişimin kalkınmada yeni ve daha geniş rolleri anlayışının geldiğini belirtmiştir (Schramm ve Lerner, 1976:237-8). Rogers sonradan gelişmeye yapısal engellerin olduğu görüşünü kabul etmiştir.¹¹⁷

1950'lerde, kalkınma kuramcıları kültür ve modernleşmek için gelecekselden çağdaş kültüre geçiş üzerinde durmuşlardır ve bunun da taşıyıcı ve yayıcı araçları olarak da kitle iletişim araçlarını göstermişlerdir. Bu Batı tipi modernleşmeyi pazarlama, Güney Amerika'da, Asya'da ve Afrika'da bağımsızlık arayan ve haksızlıklara karşı protesto eden yüz binlerce gencin öldürülmesine, ülkelere askeri müdahaleye ve ülkelerde askeri cuntaların kurulmasına gitmiştir.

1950'ler ve özellikle 1960'lardaki UNESCO'nun yaygın okuma-yazma kampanyasıyla, sağlık, doğum kontrolü gibi girişimlerle gelen, UNESCO'da egemen olan Schramm, Lerner, Rogers, Pool ve Huntington'un görüşleriyle hareket edenler, gelişmeyi engelleyen ana faktör olarak geleneksel kültürün insanını ve kültürel yapısını gösterdi. Çözüm olarak da bu yapının değişmesini önerdiler. Başarısızlıklarla karşılaşıldığında da gene aynı yapı başarısızlığa neden olarak gösterildi. Benzer şekilde, uluslararası iletişimin yapısı ve değişim görüşleri pozitivist-deneyci okulda serbest akım ve kapitalist biçimin örgüt, teknoloji ve profesyonelliğin transferi yoluyla kalkınma olarak nitelenir. Başarısızlıklar liderliğe veya daha çok geleneksel kültürel pratiklerin egemenliğine yüklenir ve kültür değişimi ve daha modern teknolojilerin transferi önerilir. 1950'lerden beri çeşitli kılıflarda sürekli tekrarlanır:

¹¹⁷ Zaten kabul ediyorlar ve geleneksel kültür diye isimlendiriyorlardı. Değişim bu yapısal engellerin siyasal politikalara bağlanması biçiminde olmuştur.

Aynıyı yenileyen veya farklı isimlerle gelen modernleşme, kalkınma ve gelişmeyi ele alan yaklaşımlar geçmişin muhasebesini yaparak kendilerini yenileme girişimlerinde, her seferinde, sonunda dönüp dolaşıp başladıkları yere gelirler: Değişim yeni teknolojilerin “serbestçe” yayılması ve benimsenmesidir.

Kültürel gecikme kuramcısı Ogburn; siyaset bilimci Huntington, Pye Lipset ve Almond; iletişim alanında Schramm, Lerner ve Rogers gibilerin savunduğu düşünceye göre, gelişmiş ülkeler az gelişmiş ülkeler arasında “kültürel alışveriş” vardır ve gelişmişler gelişmemişlere yardım etmektedir (Tilkiyle tavuk arasındaki alışverişi ve karşılıklı bağımlılığı düşünün). Ülkeler arasındaki ilişkilerle (örneğin demokrasi, seçim, oy verme, doğum denetimi, ilaç kullanma, tv seyretme gibi) Batı’nın “gelişmiş kültürünü” geri ülkelere benimseterek kalkınmalarına “yardım edilir” (Yani, kapitalist endüstriyel tüketim kültürünün işlenmesiyle geribırakma ve sömürme geliştirilir). Alışveriş ve yardım teması ekonomiden politikaya ve oradan da kültüre uzatılır. Karşıt tezler küçümsenir ve geçersiz ilan edilir. Örneğin Pool (1977) uluslararası ve ulusal elitlerin işbirliğiyle yabancı tv programlarının ülkelere sokulduğu ve yayıldığını reddeder. Aktif izleyici teziyle hareket eden Pool, izleyicinin heterojenliği ve mesajları kendi geçmiş tecrübelerine göre yeniden anlamlandırdıklarını ileri süren Fiske (1987) ve kullanımlar ve doyumlar araştırmasını sürdürenler (örneğin Blumler ve Katz) izleyicilerin kendi ulusal kültürünü seçtiğini belirtir ve kültürel emperyalizm tezini kabul etmezler.

Batı tipi modernleşme ve kültürel değişim görüşü “dıştan enjekte edilen çağdaşlaşma” olarak nitelenir. Bu da bireysel anlamda modern ve siyasal insanın yaratılması, toplumsal anlamda ulus kurmak için ekonomik kalkınma, siyasal düzen ve kültürel değişimin sağlanması olarak belirlenir. Bu değişim görüşü en az üç ana varsayıma sahiptir:

1. Değerler ve düşünceler sosyal değişimin ana itici faktörleridir; dolayısıyla, değişim değerler ve fikirlerden hareket ederek sağlanabilir.

2. Bu değer ve düşünceler ya arzu edilen değişimi teşvik ederler ya teşvikte yetersizdirler ya da karşıdırlar.

3. Değişime yatkın ve değişim uyaran fikirler, modern toplumun egemen karakterini taşır. Geleneksel toplumda bu tür fikirler yoktur.

Fonksiyonalizmin bu “dıştan enjekte edilen değişim” anlayışı, sosyal değişimi sosyal ilişkiler yapısının içsel olarak ortaya çıkardığı bir sonuç olarak düşünceleriyle çelişkiye düşer. Fakat “dış yardım ve teknoloji transferiyle modernleşme/kalkınma” kılıfıyla çelişki ortadan kaldırılır.

Modernleşme, kalkınma, gelişme, “muasır medeniyetler seviyesine ulaşma” söylemiyle gelenler, kültürel üstünlük, kültürel kontak, kültür götürme, yeniliklerin yayılması ve kültürel gecikme gibi yaklaşımlarla

uzun zamandan beri katliamların, işgallerin, sömürgeciliğin ve emperyalizmin savunusunu yapmışlardır. Dolayısıyla, kitle iletişimiyle de desteklenen egemenlik ilişkileri, kültürel dokunma, kültürel alışveriş, kültürel kaynaşma, uygarlığın kültürünü götürme, kültürel gecikme (cultural gap) ve globalleşme gibi tanımlamalar ve yaklaşımlarla anlamlandırılmıştır. 1950 ve 1960'lardaki modernleşme ve kalkınma ideolojilerinde, kültür konusu, egemen materyal ilişkilere ve ideolojik çerçeveye uygun olarak, kültürel gelişmede "gecikme" ve dolayısıyla, Batı'nın kültürüne hızla adapte olarak arayış kapama süreci biçiminde sunulmuştur. Bu kuramlar 1980 ve 1990'ın küresel ve endüstri-ötesi dünyasında bırakılmıştır. Çünkü artık "gecikme sorunu" yoktur, çünkü artık dünya küresel köyden, küresel kente dönüşmüştür. Herkes post-modern durumu ve kültür dünyasını deneyimliyor ve yaşıyor. (Acaba?)

1960'larla birlikte başlayan ve 1970'lerde yoğunlaşan uluslararası iletişimle ilgili araştırma ve kuramlar pozitivist-deneysel okul içinde sınırlı etki ve tercihli kullanım yaklaşımlarının çerçevelediği bir anlayışa göre tanımlandı ve yürütüldü. Uluslararası yapılan kültürel araştırmalar:

- Amerikan etki yaklaşımının uzantısı olmuştur.
 - Bilinçli veya bilinçsiz olarak Amerikan dış politikasına ve kültürel yayılmacılığın destek getirmiştir.
 - Veriler toplayarak IMF ve kalkınma politikalarında nüfus planlaması, yeniliklerin yayılması gibi Batı'nın ekonomik ve siyasal korkuları ve politikalarının hazırlanmasında kullanılmıştır.
 - Kalkınma politikalarının başarısızlığını diğer ülkelerin insanların gerici ve tutucu kültürlerine yükleyerek, bu kültürlerin direnişini gelişmeye karşı olarak nitelemiştir.
 - Kültürel sömür, emperyalizm ve egemenlik tezini tercihli kullanım ve "tutumların değişmesine etki yerine var olanları desteklemesi" teziyle geçersiz kılmıştır.
 - Bu anlayış açısından kültürel egemenlik gibi konular bu araştırmaların ilgileri dışında kaldı. Eğer kültürel egemenlik üzerinde yorum yapılsa, bunu kültürel egemenlik tezini ideolojik ve slogancı bir yaklaşım olarak anlamlandırma ve geçersiz kılma amacıyla yapıldı. Bu tür araştırmalar sayıca çoktur. Örneğin, Tsai'nin Taiwan'daki araştırması (1970) tercihli kullanım tezini yanıtladı ve televizyon izlemenin diğer kültürün temel yerel kültürel anlayışı etkilemediğini getirdi. Payne & Peake (1977) benzer şekilde insanların dış kültürel ürünleri kullanmasının kendi kültürlerini değiştirmedeğini belirtmişlerdir.
- Klapper'in (1960) "tutum değişiminin yaratılmadığı, var olanların desteklediği, kültürel tutumların merkezi olduğu ve değişmeye direndiği" bulgusu sonraki araştırmalarda tekrar tekrar yanıtlanmıştır.

Kitle iletişimiyle ilgili yaklaşımlar uluslararası konuma da taşınmıştır. Uluslararası bağlamda kitle iletişimi yaklaşımları temel olarak iki grupta toplanabilir. Birinci grup yaklaşımlar Batı tipi modernleşme ve kalkınma modeli üzerine kurulmuştur. Bu tür yaklaşımların temel varsayımına göre eski sömürgeler ve Türkiye gibi ülkeler ulusal kimlik kazanma, ulus kurma, kendi kendine yeterlilik, siyasal düzen ve ekonomik kalkınma yoluyla, dış yardımlar, bilgi ve teknoloji transferiyle doğal olarak gelişeceklerdi. Bu kalkınma modeline göre Batı'nın değerleri ve toplum yapısı dünyanın sosyal ve ekonomik örgütlenmesi için en iyi ve kaçınılmaz modeldi. Bu yaklaşımlar Rostow'un ekonomik kalkınma, Huntington, Almond, Pye ve benzerlerinin siyasal modernleşme, diğerlerinin "yayıma" "kültürel kontak" ve "kültürel gecikme" gibi modelleriyle desteklendi. Bu yaklaşımlarda globalleşme ideolojisiyle birlikte enformasyonun serbest akımı, global köy, global kent ve ardından da "karşılıklı bağımlılık" ve "kültürel çoğulculuk" yaklaşımları önem kazandı. Kültürel çoğulculuğa göre hem uluslar ve kültür karmaşık, farklı ve değişmektedir, hem de aralarındaki ilişkiler tek yönlü değildir. Bu model liberal çoğulcu kültürel incelemelerin alımlama modelleriyle desteklendi.

Kitle iletişim araçlarının uluslararası bağlamda kültür değişimindeki rolü bu yaklaşımlar tarafından çok abartılarak sunuldu: İletişim ve kitle iletişimi araçları insan ilişkilerinde ve toplum kalkınmasında bağımsız değişken olarak ele alındı. Daha kötüsü, işlevsel tanımlamaları araçların ve kullanımının nicel azlığı/çokluğu bağlamından tanımlandı. Kitle iletişimi toplum ve kültür değişiminin taşıyıcısı ajanları olarak nitelendi ve teşvik edildi. Batı tipi insan ve toplum yapısı yüceltilirken, yerel olan her şey engel olarak değerlendirildi.

Bu yaklaşımları savunanlar araç, örgüt ve ürün transferi yoluyla belli siyasal, kültürel ve ekonomik yapıların bu ülkelerde yerleşmesini isteyen propagandist, halkla ilişkilerci, soğuk savaşçı "sistem satıcılarıdır". Bu amaçla Lerner, Rogers, Pye, Schramm, Pool, McClelland, Inkeles vb kalkınma projeleri ve uygulamaları adı altında psikolojik manipülasyon teknikleri önerdiler. Bu öneriler Rostow'un kalkınma modelinin uygulama sorunlarına da çözüm sunuyordu.

Kültürel Gecikme Kuramı

Bu yaklaşım, modernleşmenin kültürel bakımdan açıklanması ideal tip ve geleneksellik karşılaştırmasına paralel bir başka açıklama biçimi getirdi: Ogburn'un kültürel gecikme (cultural lag) yaklaşımı kültürel değişim ve az gelişmişlik teorisidir. Bu yaklaşım gerçekte genel denge (equilibrium) teorisinin özel bir biçimidir: Bu teoriye göre, (1) toplumlar kendi kendine denge arayan ve sağlayan mekanizmalar olarak işlerler

(Homeostasis). (2) Bu mekanizmalar içinde bir parçada dengeyi bozan değişiklikler, dengeyi yeniden bulmak için değişikliklere yönelir. (3) Kültürel gecikme eski ve yeni durum arasında kötü ayarlama yüzünden olur. Bu aralığın kapatılması gerekir. Bu da gelenekselden moderne geçişle sağlanabilir. Bu sağlama da yeniliklerin yayılmasıyla olur. Böylece, bu yaklaşımla ekonomik ve kültürel emperyalizme kurtarıcı melek kanatları takılır.

Gelenekselden Modern Kültüre Geçiş

Bu yaklaşımlar kapitalist ve Protestan etiği yücelten Weber'in ideal tipinden hareket ederek modernleşmeyi tanımlar ve Türkiye gibi ülkelerde bu tür kültürel geçişin olması gerekliliğini öne sürerler. Bu aslında, Amerikan yayılmacılığında bilinç yönetiminin bir parçasıdır. Bu amaçla Amerikan bilim adamları yaygın araştırmalar yapmışlardır. Bu yönde bilinen ilk araştırmaların başında 1950'de Lerner'in ve Columbia Üniversitesi araştırmacılarının Ürdün'de yaptıkları araştırmalar gelir. 1952 ve 1954'te Ankara Balgat'ta yapılan araştırmalarda Türkiye'deki değişimler Balgat örneğindeki tiplerden hareket edilerek geleneksel toplumun geçip gidişi olarak nitelendi. Bu araştırmaları diğer araştırmalar ve kitaplar takip etti. Bütün bunlar Amerikan sivil ve askeri endüstriyel yapısının ürünlerinin yaygın bir şekilde satılacağı sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel ve psikolojik ortamı yaratmaktı. Elli yıl geriden şimdiye baktığımızda, bunda Amerikan'ın büyük başarılar elde ettiğini görürüz.

Yeniliklerin Yayılması Yaklaşımı

Stanford Üniversitesi'nin meşhur profesörü Everett Rogers yeniliklerin yayılması tezinin önderidir. Yeniliklerin yayılması modelin kökeni antropolojiden başlayarak Alman, Avustralya ve İngiliz yayılmacılığı görüşüne kadar gider. Bu aydınlar o zaman toplumlardaki değişikliklerin diğer ülkelerden gelen icatlardan olduğunu iddia etmişlerdir. Ardından, G. Tarde (1903) "S" şekilli yayılma kıvrımını önermiştir. Yeniliklerin yayılması teorisinin temelinde, G. Tarde'nin "aşağı kişi ve sınıfların kendi üstlerindeki kopya etmesi, maymunca taklit etmesi" görüşü de yatar. 1940'ların başında B. Ryen ve N. Gross'un Amerika'nın Iowa eyaleti çiftçileri arasında melez mısır tohumu yayılması üzerindeki araştırmaları ilk önemli incelemedir. Bunu takip eden 34 yıl içinde araştırmalar 1200'e ulaştı (Rogers, 1976). Lazarsfeld, Berelson ve Gaudet "Halkın Tercih" (1944) yapıtlarında, enformasyonun nasıl yayıldığı ile ilgili açıklamalarında, yeniliklerin yayılmasıyla ilgili kuramsal yapının gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Yeniliklerin yayılması yaklaşımı, bu kırsal sosyolojik araştırmaların bulgularına dayanarak çıkartılan

“yeniliklerin benimseme tipolojisinin” modernleşme ve kalkınma adına diğer ülkelere uygulanmasını getirir. “Yenilik”, benimseyen kişi veya birim tarafından “yeni olarak algılanan” fikirdir, pratiktir veya nesnedir. “Yayıma”, bir sosyal sistemin üyeleri arasında yeniliğin zaman içinde belli kanallardan iletiildiği süreçtir.

Rogers (1995) sosyal değişimin, daha modern üretim metotlarıyla ve geliştirilmiş sosyal örgütlenme yoluyla yükseltilmesi için yeni fikirlerin sunulması gereğini vurgular. Yeniliklerin yayılması yaklaşımı dıştan sokulan değişimdir, kültürel saptayıcılığa dayanır ve değişimi niceliksel/sayısal artış olarak görür. Kurumların incelenmesinden kaçıp teknoloji transferi, kullanımı, yeniliklere direniş ve modernleşmenin kişisel seviyesi üzerinde durur; incelemelerde bireysel psikolojik özellikler işlenir. Amaç kitle üretim endüstrilerinin ürettiği kitle tüketim araçlarının ve ürünlerinin pazarlanması, benimsetilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır.

Rogers kalkınmada dört ana elemanın olduğunu belirtir: Ekonomik büyüme; kapital intensif ve emek/iş yaygın teknoloji; merkezi planlama; kalkınmanın nedenlerini, diğer ülkelerle ilişkiler yerine, özellikle kalkınan ülke içinde bulma (Schramm ve Lerner, 1976). Bu dört elemana sahip olan kalkınma görüşünü, Rogers, klasik yeniliklerin yayılması teorisindeki iletişimin kalkınmadaki rolü görüşüne bağlar. Bu da (1) teknolojik yeniliklerin transferi (yani iletişim araçlarının ve ürünlerinin satın alınması ve kullanımı) ve (2) değişim için “iştah yaratmaktır” ((yani bu tür maddeler için talebin artırılması).

1960'lardaki “yeniliklerin yayılması” girişimlerinin yerel halklar tarafından direnmeyle karşılanması sonucu, yenilikler denilen çeşitli diğer sunumlar arasında verilen nüfus politikaları gerçekleştirilemedi. Bu durum 1970'lerde teorinin ve girişimlerin yeniden gözden geçirilmesi ve revizyonlar yapılması gereğini ortaya çıkardı. Rogers ve benzerleri modernleşme ve kalkınma anlayışında 1970'lerin başında bir değişme olduğunu ve bunun iletişimin modernleşmedeki rolü görüşünde de bazı sorular ortaya çıkardığını belirttiler. Yeni bir kalkınma paradigmasının kendini göstermeye başladığını, fakat bu yeninin ayrıntılı özelliklerinin henüz açık olmadığını ileri sürdüler.

Bu yaklaşım iletişimin kalkınmada ve yeniliklerin yayılmasındaki rolü üzerinde durmuştur. Yaklaşımına göre, köylülerin yeni araçlara ihtiyaçları vardır; eğer ikna edilirlerse bu yeniliği benimserler ve dolayısıyla yeni teknolojiyle yeni toplum yaratırlar. Bu görüşün Amerikan ekonomik ve kültürel emperyalizmine tıpatıp uyduğu açıktadır (Golding, 1974).

Rogers'in yabancı kültürel danışmanlara değişim ajanı olarak verdiği rol, sele kapılmış maymun ve balık hikayesine benzer: Maymun bir dala tutunup ağaca kaçar. Balığın mücadelesini görür, ağaçtan aşağı

uzanır ve balığı sudan çıkartıp selden kurtarır. Ayrıca, maymunun hiç değilse amacı tümüyle yardıma dayanıyor, herhangi bir ekonomik çıkarı yok ve kültürel bir bağına empoze etmeye de çalışmamaktadır. Fakat değişim ajanları kendi bireysel çıkarlarını uluslararası şirketlerin, Washington'un, Pentagonun ve CIA'in çıkarlarıyla birleştirerek satış, pazarlama, promosyon, propaganda, baskı yapan profesyonellerdir.

Golding'e göre (1974:43) kalkınma için zorunlu olduğu söylenen yeni değer setleri, aslında endüstriyel iş ahlakı ve özel teşebbüsün evrensellik sloganlarından başka bir şey değildir. Sosyal değişimi yeni kaidesel standartlara adaptasyon olarak alan varsayım, sosyal yapıyı kurumsal olarak ve kurumsal değer sistemlerine bağlı olarak görür. Bu tür kültürel saptayıcılık az gelişmiş ülkelerdeki radikal değişim güçlerini anlamaya hiç yardım etmez; çünkü bu güçlerin varlığını reddeder.

MARKSİST YAKLAŞIMLAR

İletişimin küresel bağlamda işlevleri konusu oldukça karmaşıktır. Dünyada tarihsel geçmişleri farklı olan birçok ülke vardır. Dolayısıyla, iletişim ve toplum, iletişim ve toplum değişimi konusu örgütlü yer ve zaman (tarihsel ve toplumsal) olarak ele alınmalıdır. Bu yaklaşım egemen modernleşme yaklaşımının temel varsayımlarına ve yaklaşım biçimine ters düşer. Bu nedenle de, Schiller, Mattelart, Varis, Beltran, Boyd-Barret, Leys, Smythe ve Golding gibi aydınlar kalkınma kuramlarının evrensellik ve yansızlık iddialarını reddederler. Bu kuramların ideolojik işlevleri ve ekonomik ve siyasal amaç ve sonuçlarını eleştirirler.

Dünyada, günümüzde çok yoğun bir mülkiyet ilişkilerinin parçası olan faydalı enformasyon ve bilinç yönetimi çıktıları kontrollü bir şekilde akmaktadır. Kontrol üretim araçlarına sahiplik ve içeriklerin işlevsel ve ideolojik biçimlenmesinden geçerek sağlanmaktadır.

Kitle iletişim araçlarını üreten teknolojilerde belli ülkeler (Batı ve Japonya) egemendir. Dünya kitle iletişim araçları ve ürünleri pazarında da gene bu ülkeler egemendir. Satılan elbette sadece kitle iletişim araçları ve bitmiş ürünler değil, aynı zamanda ve çok önemli olarak, kapitalist pazarın dünya görüşü ve tüketime yönelik motivasyonudur. Teknolojik üretimdeki bu dengesizlik endüstriyel, siyasal ve askeri güç dengesizliklerinin işlevsel bir parçasıdır. Teknolojiyi üreten ve ürünlerini dağıtanların üstünlüğü, kaçınılmaz olarak hem kendine işlevsel bilinçler hem de karşıtlıklar yaratmaktadır. Bu sonuç tesadüfi değildir. Praksisten geçerek olur; fakat bu oluş evrensel değil, praksisle yürütülen ilişkinin doğasından gelmektedir. Bu sonucun/oluşun bilinci yaptığıyla kendini yaratan insanın kendini-yeniden işçi, memur, programcı,

yazar, film yapımcısı, gazeteci vs olarak üretmesiyle gelen bilinçtir. Postmodernizm, post-pozitivizm, küreselleşme ve karşılıklı bağımlılık bu bilinçlilikle sıkı sıkıya bağlıdır. Bu bilinçle bir zamanlar modernleşme ile eritilmek istenen “kültürler ve kültürel yerellikler” sonradan korunması ve güçlenmesi gereken “unutulan yerel kimlikler” olarak yeniden keşfedilir. Din, dil, ırk, renk, cinsiyet gibi ne denli “böl ve yönet” politikaları için işlevsel faktörler varsa “bu koruma” içine yerleştirilir. Yereli daha düzenli, ucuz ve sürekli bir şekilde sömürme politikaları “yerel kimlikler politikası” adıyla yüceltilir. Dünyanın yerel çokluklar ve çoğulculuk içinde demokratikleşip globalleştiği söylenir. Yerellik ve yereli koruma kapitalist bilinç yönetiminin en karmaşık yapılandırmalarından biridir. Bu yapı aslında (1) kontrolü kolay yerel yönetimlerin kurulmasını ve (2) yerel kimliklerin yanına, içine ve üzerine global kapitalist pazarın tüketici kimliklerini koyarak heterojenlik hayaliyle kendini kandıran homojen bir kültür yaratmayı amaçlar. Kitle iletişim araçlarının yaygınlığı ve özelleştirilmesi bu amaca ulaşmada hayati öneme sahiptir. Kitle iletişimi oldukça karmaşık endüstriyel çıkarların ve güçlerin birbiriyle ittifakta ve yarışta olduğu bir ulusal ve uluslararası çevrenin parçasıdır. Anlaşılması ancak bu çevre içinde incelenerek mümkündür.

Marksist ve eleştirel yaklaşımlar 1970'lerden beri iletişimin önem kazanan yeni bir yanına, uluslararası alana eğilmeye başladılar. Pozitivist okul uluslararası ilişkileri olumlu bir gözle herkesin kalkınma çabası içine sokarken, Marksist yönelimli görüşler ve incelemeler bu süreci sömürü ve yeni-emperyalist, yeni-sömürgeci, kültürel emperyalizm ve medya emperyalizmi gibi tanımlamalar içinde anlamlandırmışlardır. Bu yaklaşımlar ve araştırmalar doğrudan sömürgecilikten yeni sömürgeciliğe geçiş ve bu geçişteki siyasal ve ekonomik yapı transferi, bu transferde gerekli olan teknolojik ve profesyonel ideolojilerin aktarılması üzerinde dururlar. Uluslararası iletişimde ulusların iletişim sistemlerinin bu tür etkilenmesi ve biçimlendirilmesi yanında, uluslararası iletişim örgütlerinin faaliyetleri ve bu faaliyetlerin ekonomik, kalkınma ve ideolojik anlamları üzerinde durulur. Kültür emperyalizmi ve kültürel egemenlik üzerinde duran yaklaşımlar, ürün transferi ve profesyonel ideolojilerin gittikleri ülkelerin sosyal bilinci ve kültürüne yaptığı biçimlendirmeler, yeniden biçimlendirmeler ve egemenlik kurması üzerinde çalışırlar (Erdoğan, 1995).

1960'ların kültürel bağımlılık kuramı, Paul Sweezy ve Paul Baran'la önem kazanan Neo-Marksist yaklaşımdan beslenmiş, A. G. Frank ile bağımlılık olarak ele alınmış ve özellikle Latin Amerika'daki durumun analiziyle geliştirilmiştir. Kuram, merkez (endüstrileşmiş ülkeler) ile periferi/yan (Üçüncü Dünya Ülkeleri) arasında bir tarafın egemenliğine

dayanan dengesiz ekonomik ilişki varsayımına dayanır. Bu ekonomik bağımlılıkla birlikte, kültürel bağımlılık ilişkilerinin de geldiği belirtilir. Kültürel bağımlılık kuramları basit merkez ve yan ilişkisinden daha karmaşık gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasındaki ekonomik, siyasal ve kültürel bağımlılığa gelişmiştir. Bu kültürel bağımlılık kültürel emperyalizm olarak betimlenmiştir.

1970'ler ilerledikçe, bağımlılık yaklaşımındaki dünya egemenliği anlayışı, kapitalist sistemin yaygınlaşarak dünya kapitalist sistemi olduğu fikrine dönüşmeye başlamıştır (örneğin Wallerstein, 1979).

Mattelart'a göre (1992) kültür emperyalizmi tezi 1980'lerde geriledi ve anlamını yitirdi. Bu da kültürel emperyalizm tezinin "metropol-periferi" ikilemi içinde sunulması, bağımlı ülkelerdeki iç sömürü yapısının göz önüne alınmaması, kültürel ırkçılığa yönelimi ve kültürü ekonominin önüne koymasından kaynaklanmaktadır.

1980'lerde aynı zamanda Marksist ve Marksist yönelimli iletişim araştırmaları ve yaklaşımlarında yeniden gözden geçirmeler ve kültürelcilerle siyasal ekonomistler arasındaki anlayışın ve iletişimin artması görüldü. Fakat kültürelciler "son andaki belirleyicinin ekonomik taban" olduğunu kabul ederken, kültür pratiklerinin mücadeledeki önemli yerine işaret ederek araştırma ve yorumlarına devam ettiler. Garnham ve benzerleri kültürel materyalizm tezi üzerinde açıklamalara devam etti. Diğer siyasal ekonomistler ise iletişim incelemelerinin materyal ilişkiler içinde incelenmesi gerektiği üzerinde durmaya devam etti; "ekonomizm", basitleştirilmiş bir eleştiri olarak nitelenip bir kenara atıldı.

1990'larda, bazıları bağımlılık anlayışını, karşılıklı bağımlılık biçimine dönüştürdü. Bazıları da eşit olmayan (simetrik olmayan, dengesiz) karşılıklı bağımlılık teziyle geldiler. Kültür emperyalizmiyle incelemelere başlayan ve gelişenlerin bazıları (örneğin Schiller) merkez ve yan nosyonunu bırakıp uluslararası ekonomik ilişkiler düzenine ve bu düzendeki örgütlenmeler ve ekonomik ilişkilere eğildiler; sadece ileri kapitalist ülkelerin yapısına değil, aynı zamanda az gelişmişlerin yapısına da eğilerek, konuyu uluslararası ekonomik düzen ve iletişim düzeni değişmesi üzerinden aldılar.

Medya Emperyalizmi Tezi

Medya emperyalizmi tezi, 1970'in başlarında çıktı ve yaygınlaştı. Bu tez, uluslararası iletişim düzeninde kitle iletişimini ele alarak inceleyen ve sonunda, iletişim medyasıyla ilgili olarak teknolojik üretim ve dağıtımda, örgüt yapılarında, üretim ve ürün ilişkilerinde, içeriğin doldurulmasında ekonomik, siyasal ve kültürel sömürüye dayanan bir uluslararası yapı olduğu görüşüyle gelir. Boyd-Barrett'e göre (1977), medya

emperyalizmi, herhangi bir ülkedeki medya sahipliği, yapısı, dağıtım veya içeriğinin tek başına veya birlikte, diğer ülke veya ülkelerin medya çıkarlarının önemli miktarda dış baskısına maruz kalması sürecidir. Bu süreçte kültürel işgalde güç dengesizliğinin varlığı emperyalizm kavramını kullanmayı haklı çıkarır. Bu durum uluslararası medya faaliyetlerinin incelenmesini ve bununda uluslararası ekonomik ve siyasal ortam ve tarih içinde yapılması gerekliliğini ortaya çıkarır. Bu bağlamda önde gelen aydınlar arasında, Ben Bagdikian, Noam Chomsky, Edward S. Herman, Robert McChesney, Herbert Schiller, Dallas Smythe, Dan Schiller gibi isimler bulunmaktadır.

Medya emperyalizmi tezine göre:

- o Gelişmiş Batı ile diğer ülkeler arasında, üretimden tüketime kadar ciddi dengesizlikler bulunmaktadır. Bu dengesizlikler yaratılmış ve yeniden-üretilmiş dengesizliklerdir.

- o Amerika'nın medya örgüt yapısı, iş yapış biçimi, profesyonel ideolojileri, ürün biçimi ve içeriği, birkaç istisna dışında, tüm dünyaya egemendir ve buna karşı mücadele devam etmektedir. Örneğin, Tüm Avrupa kanalları, İran'ın Press TV'si, Rusya'nın RT'si ve Çin'in CCTV9'u haber formatıyla, sunumuyla ve diğer tüm profesyonel yapısal özellikleriyle, Amerikan türü yayıncılığı yeniden-üretmektedir.

- o Çeşitli biçimdeki birleşmeler sonucunda, dünyaya giderek birkaç uluslararası dev firma egemen olmaktadır. Bu dev firmalar eski basit, tek iş gören firma karakteri yerine, "conglomerate" denen karmaşık bir yapıya sahiptirler. 2010'da, Walt Disney Company dünyanın en büyük medya şirketler grubuydu; onu News Corporation, Viacom ve Time Warner takip etti.

- o Sermaye ve üst-yönetim birkaç ülkenin egemenliğindedir; fakat sermayede birçok ülkeden gelen hisseler bulunmaktadır.

- o En-üst yönetim, dışındaki yönetim, üretim, dağıtım kadroları da uluslararası karaktere sahip olmaktadır.

- o Üretim ve dağıtım tek merkezden değil, çok merkezden, çoğu kez yerel-merkezlerde yapılmaktadır.

- o Uluslararası medya sahipliği, kitle iletişiminde akla gelebilecek her alana yayılmaktadır. Bu yayılma, telekomünikasyon, cep telefonu ve diğer ilgili endüstrilere doğru genişlemektedir.

- o Ülkelerde dil ve kültür giderek, küresel pazarın diline ve kültürüne (ideolojisine) bütünleşmektedir.

- o Medya endüstrileri üretimden tüketime kadar olan tüm süreçleri kontrol etmektedir.

- o Küresel pazarda, bitmiş-ürün ve hizmetlerinin (televizyon, cep telefonu, bilgisayar) kullanımı yaygınlaştırılmakta; bu bitmiş araçlara

sahiplik ve kullanım, “erişim, enformasyon toplumu ve bilgi toplumu” gibi iddialarla gelen biliş ve davranış yönetimiyle desteklenmektedir.

○ Nicel dengesizlik kurnaz bir şekilde kullanılarak, “dijital divide” sorununa çare olarak, yukarıda belirtilen bitmiş-ürüne sahiplik sunulmaktadır. Aynı-şekilde, tek-yönlü araç ve ürün akışı olduğu bulunmuştur. Çözüm çift-yönlü mü olmasında yatıyor? Hayır, çünkü dengesiz akış bir neden değil, sonuçtur. Sonuçla uğraşmak, egemen yapılar için anlamlı ve işlevseldir; ama güçsüz için değildir. Zaten çift-yönlü olması demek, üretimde, dağıtımda ve pazarlamada güçsüz olanın rekabet edecek güçte olmaya başladığı demektir ki bu da ender olandır.

○ Sömürünün ve yoksulluğun yeniden yaratılması (sürdürülebilir kalkınma adı altında sürdürülebilir sömürü ve yoksulluk) yeni-strateji ve taktiklerle garanti altına alınmaktadır.

○ Süregelen mücadeleler, yaratılan kontrollü alternatifler ve geliştirilmiş ve meşrulaştırılmış yollarla kontrol altına alınmaya, evcilleştirilmeye çalışılmaktadır.

○ UNESCO dahil, birçok uluslararası kurumlar; küresel siyasal ve ekonomik pazarın çeşitli yollarla gelişmesine yardım etmektedir.

○ Batı dışındaki ülkelerde “enformasyon azlığı, bilgi azlığı” öne sürülerek, sanki internet dahil eski ve yeni kitle iletişim medyalarının yaygınlaşması, bu sorunu çözecekmiş gibi sunulmaktadır. Yani, araç ile içerik karıştırılmaktadır: Araca sahiplik bilgi, enformasyon, gelişme getirmez; aracın içeriğinin ve kullanımın karakteri enformasyonu, bilgiyi veya gelişmeyi getirir (veya getirmez).

○ Medya etiği ve ilkeleri de medya pratiklerini meşrulaştırma mekanizması olarak kullanılmaktadır.

Emperyalizmin klasik sıcak ve soğuk savaşı devam ederken; kapitalistlerin mülkiyetine zarar getirmeyecek ve onlara “büyük sermayeye mal olmayacak” “yeni savaş” denemelerinin sıcak savaş ötesinde uygulandığı kuşkuvarı da giderek artmaktadır. Bu yeni savaş, psikolojik-savaşın bir uzantısı olan, muhtemelen ileride sıcak savaşın yerini alacak olan “biyolojik savaştır”. Biyolojik savaşta, virus gibi mikro-organizmalar savaşı ve bunlara karşı korunma mücadeleleri olacaktır.

Klasik kontrol mekanizmalarında biri olan CIA, MI-5, RAW ve MOSSAD ile medya ve profesyonelleri arasındaki ilişki devam etmektedir. Örneğin, CIA CNN’de, MI-5 Reuters ve BBC’de, RAW ZEE’de, MOSSAD Robert Maxwell’in medya zincirinde bağlara sahiptir.¹¹⁸

¹¹⁸ Ayrıntılı bilgi için “Google aramada, örneğin CIA CNN connection” “Mossad maxwell connection” gibi kavramlar yazın, çok sonuç bulursunuz. Ayrıca bkz: <http://www.defencejournal.com/2000/june/imperialism.htm>

Kültür Emperyalizmi

Kültür emperyalizmi yaklaşımı, medya emperyalizmi gibi, Marksist ve Neo-marksist bağımlılık ve emperyalizm görüşlerine dayanır. Kitle iletişimi, bu tür yaklaşımlar başlangıçlarda, ekonomik emperyalizm ile yeterli bağ kurmamışlardır; fakat sonradan bu bağ kurulmuş, böylece kültürel emperyalizm bağımsız olarak ayrı bir yerde durma yerine, ekonomik emperyalizmle bütünlük olarak ele alınmaya başlanmıştır.

Uluslararası kültürel ilişkilerde, kültürel kontak, kültürel alışveriş ve karşılıklı bağımlılık tezlerine alternatif olan ve kapitalizmin uluslararası faaliyetlerinin kültürel yanını irdeleyen kültürel emperyalizm tezi 1960'larda önem kazandı;¹¹⁹ Amerikalı Herbert Schiller, Kanadalı Dallas Smythe ve Belçikalı Armand Mattelart gibi akademisyenler, *Yeni Dünya Enformasyon ve İletişim Düzeni Hareketi*'ni benimseyen UNESCO ve UNESCO'yla çalışan Latin Amerikalı, Amerikalı ve Avrupalı akademisyenler tarafından yaygınlaştırıldı. Örneğin Nordenstreng, Varis ve Galtung'un yaptığı "enformasyon akışı" incelemeleri UNESCO'da karar verileri olarak ele alındı. Schiller ve Mattelart, gerçi UNESCO'nun girişimine şüpheyle baktılar; fakat yazıları UNESCO hareketine önemli etkiler yaptı.

1970'lerin sonunda özellikle Latin Amerika'da yaygın olan Neo-Marksist bağımlılık kuramına bağlı olarak gelişen kültürel emperyalizm tezi, bağımlılık kuramında olduğu gibi ciddi değişimlere uğramak zorunda kaldı (Erdoğan, 1997, 1999, 2002). Mattelart (1979:57) kültürel egemenliğin içsel (ulusal) faktörlerine de ağırlık verilmesi gerekliliği savını getirdi. Yani kültürel emperyalizm, Schiller'in tanımında olduğu gibi (1976), yerel (ulusal) işbirlikçilerin oynadığı önemli rolle gerçekleşmektedir. Mattelart, ayrıca Amerika'nın yanında Fransa gibi ikincil emperyalist güçlerin de emperyalizmde ele alınması gerektiğini savundu. Mattelart "alıcıların" pasifliğini soruşturarak, Frankfurt Okulu'nun kitle kültürünün "silip süpürücü" uluslararası etkisi görüşünü eleştirdi.

1980'lerde kültürel emperyalizme karşı olan eleştiriler arttı. Örneğin Fejes (1981) ve benzerleri, Mattelart'ın yukarıda belirttiği noktalar üzerinde etraflı yorumlarda bulundular.

Kültür emperyalizmi tezi, özellikle Amerikan kapitalizminin ekonomik yayılması, büyük miktarda yapılan Amerikan kitle kültürü ve medya ürünlerinin ve teknolojisinin transferinin anlamı ve ilişkilerine ağırlık verdi. Analiz daha çok, kültürelci değil, Marksist siyasal ekonomi ek-senliydi.

¹¹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz: Roach, 1997 ve Erdoğan, 2000.

“Kültürel emperyalizm” literatüründe, birbirinden çok ciddi farkları olmayan “kültürel bağımlılık, kültürel egemenlik, medya emperyalizmi, yapısal emperyalizm, elektronik sömürgecilik (McPhail,1987), iletişim emperyalizmi (Lee,1988), ideolojik emperyalizm gibi başlıkların ve kavramların kullanıldığını görürüz.

Kültür emperyalizmi anlayışına göre:

- Uluslararası ilişkilerde, transfer edilen teknolojik araç ve ürünlerin doğal olarak ekonomik ve kültürel sonuçları olacaktır.

- Teknolojik araçların transferi demek, örgüt yapılarının, profesyonel iş kültürünün, değerlerin ve ideolojilerin transferi demektir.

- Bu transfer, uluslararası ve ulusal sermayenin birbiriyle ve devlet kurumlarıyla (özellikle hükümet ve orduyla) olan ilişkileri sonucu gerçekleşir.

- Transferle oluşan üretimle, ürün içeriğini doldurma ve dolaşıma sokma sonucunda, küresel ve yerel endüstriyel yapıların çıkarına uygun, siyasal, ekonomik ve bilinç yapıları oluşturulur ve desteklenir.

- Bu oluşturma ve desteklenmeyle getirilen egemenlik koşulunda, yerel kültürler pratiklerin ve kültürlerin bir kısmı yok edilir, bir kısmı dönüştürülerek kullanılır ve bir kısmı da değersizleştirilerek marjinal hale getirilir. Buna kültürel emperyalizm denir.

Dikkat edilirse, bir merkezden ürünlerin üretilmesi ve dolaşıma sokulması, sadece ekonomik emperyalizm bağlamında önemlidir. Kültürel emperyalizm bağlamında, üretim tarzı ve ilişkilerinin ve bu ilişkilerin profesyonel ideolojileriyle yapılan işin karakteri nedeniyle, bir merkez veya çok merkez olması veya yerelde üretilmesi ciddi ideolojik/kültürel farklılıklar ortaya çıkarmaz; tam aksine, yerelde yapılan, muhtemelen daha etkili olacaktır. Örneğin, Madison Avenue’de yapılmış ve dünyaya yayılmış bir reklam, ramazanda “iftarda soğuk bir kola iyi gider” diye yerelle bütünleşmiş bir reklamdan daha etkili olamaz. Dolayısıyla sorun, diğer ülkelerin ürün üretilip üretilmemesi değil, üretilen ürünün içeriğinin ideolojik/kültürel doğasıdır: Sorun hem “sahibinin sesini” nasıl ürettiğidir, hem de kendi sesi kaldıysa veya kendi sesini beğeniyorsa veya kendini “değerli ötekenden” geçerek tanımlamıyorsa veya, satması ve tüketmesi için “yerli yoğurdu” dağıtan ona 4 liraya ve “yabancı yoğurdu” dağıtan 3 liraya, pazarlamıyorsa, “kendinin sesini” nasıl ürettiğidir. Yani, izleyicinin/insanın “nerede durduğunu” belirleyen, tüccar ise, materyal çıkarı ve tüketicilerin egemen yönelimleridir (3 liraya verilen “yabancı isimli” yoğurt dururken, 4 liraya verilen niye satsın ki); tüketiciyse, kaliteli-ucuz olandır ve ideolojik bağın gücüdür. “Orada her şey pahalı, kazıklanıyorsun” gerçeğine karşı verilen “olsun, o Müslüman” yanıtı, kültür ve ideolojinin iki reklamla iki günde oluşmadığını ve

önemli içselleştirmeler yapılması ve özdeşlikler kurulması ve değerle/inançla ilgili atıfların yapılması gerektiğini gösterir. Araya giren faktörler, kültürel emperyalizm tezinin varlığını veya yokluğunu hecelemez; egemenliğin ve mücadelenin koşulunu heceler. “Etki” olarak tanımlanan “kültürel emperyalizmin göstergeleri, anketlerle insanlara sorulan sorularla bulunmaz; insanların gündelik yaşamlarında kendilerini nasıl gerçekleştirdiklerinde (neleri nasıl yaptıklarında) bulunur.

Aktif olarak kendi yaşamını yeniden üreten aktif-izleyici/birey, bunu ancak kendini içinde bulunduğu koşullarda üretir.¹²⁰ Eğer bu koşulları üretmede, bireyin üretim ve dolaşıma sokma olanakları eilenden alınmışsa ve serbest-köle durumuna düşürülmüşse, neyi, nerede nasıl üreteceği ve dağıtacağına (mal ve hizmetlerin, maddi ve düşünsel kültürün üretimine) sadece çalışan, işçi, emekçi veya uygulayıcı olarak katılıyorsa, onun aktifliği bu katılımın şartlarını belirleyenlerin amaçları ve sonuçları çerçevesi içinde olacaktır. Dolayısıyla ya aktif olarak “katılacaktır” ya da çeşitli karşıtlıklar sergileyerek, direnerek, mücadele vererek katılacaktır. Tarkan’ı tercih ile diğer bir pop-yıldızını tercih, “aktif olarak” ticarileşmiş müzik endüstrisinin materyal ve düşünsel/ideolojik çıkarına katılmadır; önceden belirlenmiş tercih çokluğu içinde özgürce yapılan bu tercih, bireysel katılmadan geçerek kültür sömürüsüne, emperyalizmine katılmaktır. Che Guevera’nın resmi olan bir t-shirt giyersen ne olur? Düşünsel olarak modacı bir karşıtlığı ifade ederken, kapitalist sömürüyü yeniden-üretmiş olursun. Che artık bir devrimci değildir; ticari çıkarları gerçekleştiren bir araca, bir emtiaya dönüştürülmüştür.

Kültürel ürünlerin üretim ve dolaşıma sokma süreçleri sırasında, kaçınılmaz olarak bu transfere, işleyişe, iş yapış biçimine, politikalara karşı, direnişler ve mücadeleler ortaya çıkar. Bu direnişlerin bir kısmı toplumun ve dünyanın tarihsel gelişiminin Amerikan biçimi kapitalist tarz tarafından yeniden biçimlendirilmesine karşı direnişler olarak biçimlenir. Bir kısmı, kapitalizmin zorda-kaldığında kullandığı uzantısı olarak biçimlendirilir. Bu uzantının yoğun kullanılanları 1980’lere kadar “milliyetçilik” adı altında getirilen ırkçılık ve tutuculuktur. 1980’lerde egemen olmaya başlayan ve devlet, millet, ulus ve milliyetçilik gibi kavramların artık çağ dışı olduğunu ve “eski modernleşme çağına” ait olduğunu ileri süren neo-liberal küresel pazar politikaları ve ideolojileri egemen oldu; zaten eskiden beri sahnede olan, fakat modernleşme anlayışı içinde “gerici” olarak nitelenip bastırılan teoloji, sahnede ön plana çıkarılmaya başlandı: En güvenilir ve sürdürülebilir sömürü, bol

¹²⁰ Aktif izleyici teziyle gelenlere ve “insanlar pasif olarak ele alınıyor” diye eleştirenlere H. İ. Schiller’in yanıtı için, bkz: Schiller, 1989.

tüketen ve Tanrısına verdiği nimetler için şükrederek her koşulu kabullenen ve her koşula boyunsunan inançlı tüketiciyle gerçekleşebilir. 1980'lerde, ırkçı-milliyetçilik yanına ve kısa zaman sonra yerine, kontrollü alternatif olarak biçimlendirilen ve örneğin "ılımlı İslam" gibi adlarla sunulan "tarikatçılık" yerleştirildi. Bu yerleştirme, küresel pazarı destekleyen liberal-demokratik-çoğulcular ve aynı-pazarı demokratikleşme olarak sunan post-modern solcular tarafından desteklendi. Birdenbire, Türkiye gibi ülkelerde, güç merkezinde olanlarla, güç merkezine kayan tarikatçı teolojik güç arasında yoğun bir mücadele başladı ve devam etmektedir. Her ne olursa olsun, kapitalizm, bir zamanlar siyaset sahnesinden attığı ve siyaset alanda hükümet olmasına, parlamenter süreçlerden geçerek izin vermediği teolojik gücün, teolojik söylemlerle sömürü yaparak kapitalizme bütünüleşmiş olanlarını siyaset sahnesinde kullanmaya başladı. Dolayısıyla, tarikatçı teolojinin kültür emperyalizmine karşı mücadelesi, örneğin, aynı kapitalist pazardaki teolojik sermayenin türbanını giyerken, altına uluslararası sermayenin Levi's'ını giymesi, Fransız parfümü kullanması ve Amerikan kozmetik endüstrilerinin mallarını tüketmesi biçiminde olmaktadır. Yani, artık hiç kimse "gavur icadı hoparlör kullanarak ezan okunur mu?" gibi bir düşüncüyü aklından bile geçirmemektedir. Kültürel emperyalizme karşı mücadele, aynı zamanda, böl ve yönet politikalarının yeni biçimleriyle de kontrol altına alınmaktadır. Bunların en başında, post-yapısalcılık ve postmodernizm gibi post ön ekleriyle gelen düşüncelerle desteklenen mikro-mücadelelerdir: kadının feminist olarak erkek egemenliğine karşı mücadelesi, eşcinsellerin seksist bir dünyaya karşı mücadelesi, etnik grupların kendi kimliklerini korumaları mücadelesi gibi oldukça zengin türler ve onların düşünsel ürünleri yoğun bir şekilde dünyada dolaşıma sokulmakta ve teşvik edilmektedir. Her olası mikro-birimler arası ayrıştırma, bölme ve birbirine düşürme teşvik edilirken, Marksizm, her mikro-grubun eleştirdiği ve saldırdığı "kendini tatmin etme" tahtalarından biri olmaktadır. Kendine-düşman bir sınıf yaratma ve yaratılmış olanı sürdürme de yoğun bir şekilde devam etmektedir.

Kültür emperyalizmi, medya emperyalizmi içinde, kitle iletişimi ürünlerinin içeriğinin karakteri olarak ve bu yolla gerçekleştirilen kültürel ilişki ve bu ilişkiyle kurulan egemenlik olarak ele alınabilir.

Kültür emperyalizmi, medya emperyalizmi dışında düşünüldüğünde, kitle iletişim araçlarının katıldığı, diğer tüm insan ilişkilerini de kapsar. Moda, yiyecek, giyecek, içecek, eğitim sistemi gibi yaşamın üretilmesindeki her örgütlü faaliyeti içerir ve o faaliyetlerle gelir, yeniden-üretilir (veya yeniden-üretimine karşı mücadele verilir).

SCHILLER: Kültür Emperyalizmi ve Global Ekonomi

Batı'nın diğer teknolojik ürünleriyle birlikte kitle iletişim araçları, yapıları ve ürünlerinin (iletişim sistemlerinin) az gelişmiş ülkelere sunulmasını, "kültürel alışveriş" gibi çerçeveler dışında ve uluslararası ekonomik ve siyasal bağlam içinde sistemli olarak ilk ele alan *Mass Communications and American Empire* (1969) yapıtıyla Herbert I. Schiller olmuştur. Schiller'in belirttiği gibi, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerikan iletişim ve enformasyon politikası Amerikan sosyo-ekonomik sistemini ideolojik ve coğrafik bakımdan yaymaya çalışan saldırgan ve güçlü endüstriyel-elektronik işbirliğinin genişleyip yayılmasına yardım etmiştir. Schiller'e göre (1988:14) kalkınma ve iletişim yaklaşımları bu iletişim politikalarını uygulamak için kuramsal gerekçe sunmuşlardır. Schiller iletişimin küresel siyasal, ekonomik ve kültürel bağlamlar içinde zararsız ve yansız bir güç olduğu nosyonunu reddeder. Amerikan kültürel incelemelerinin statükoya hizmet ettiğini belirtir. Onun yerine, Amerikan politika plancılarının Amerikan imparatorluğunun genişlemesi ve yayılmasına hizmet etmek için uluslararası iletişim sistemlerinin gelişmesini teşvik ettiklerini belirtir. Schiller 1969'daki yapıtından sonra ölünceye kadar otuz yıl boyunca incelemeleriyle, medyadaki konuşmalarıyla ve uluslararası alandaki faaliyetleriyle kültür emperyalizmi tezini ve ardından iletişimin siyasal ekonomisi tezlerinin gelişmesi ve kullanılmasına önderlik etti. Schiller siyasal, ekonomik ve askeri yapılar, uluslararası şirketler, kitle iletişimini hem üretim biçimi ve ilişkileri hem de kültürel ve ideolojik bağlamlarda ele alıp inceledi. Amerika'yı devlet (Pentagon ve Washington) ile özel teşebbüsün el ele sömürdükleri ve bunun Amerikan ordusunun güvencesi ve desteği altındaki uluslararası şirketler yoluyla bütün dünyaya uzatılmasını araştırdı. Bu araştırmalarında Batı'nın az gelişmiş ülkelerle olan ilişkisini, iletişim bağlamında "kültürel emperyalizm" olarak niteledi. Schiller'in kültürel emperyalizm anlayışı bağımlılık kuramının ötesine giderek, sorunu sadece emperyalist güçlerin pervasız ve tek taraflı baskıcı ve yayılmacı girişlerine indirgememiştir. Schiller'e göre (1976:9) kültürel emperyalizm şu süreçlerin toplamı olarak tanımlanabilir: (a) Toplumun modern dünya sistemine getirilmesi süreci; (b) ülkelerin egemen tabakalarının cazibeyle, zorla ve bazen rüşvetle, kendi ülkelerinin sosyal kurumlarını egemen sisteme uygun bir şekilde biçimlendirmesi ve hatta (c) sistemin egemen merkezinin değerlerini ve yapılarını teşvik etmesi. Bu tanımlamadan da görüleceği gibi kültürel emperyalizmde zorlama, baskı, istekle katılma, katılmaya teşvik ve gönüllü işbirliği gibi öğeler var. Günümüzde kültürel emperyalizm, ulus içindeki siyasal, kültürel ve

ekonomik güçlerin uluslar arası güçlerle yoğun çıkar işbirliğiyle yürütülmektedir. Kültürel (ve ekonomik) emperyalizm egemen kültürün karakterlerine az gelişmişin kendini uyarlaması ve özdeşirmesi biçimindedir. Hamelink'in belirttiği gibi (1983:6-7) Batı'daki belli bir kültürel gelişme "alan ülkelere" ikna edici bir şekilde iletilir. Kültürel ürünler trafiği bu şekilde tek yönlü olarak akar. Böylece Batı, özellikle Amerika serbest ticaret, ifade özgürlüğü, yatırım özgürlüğü gibi özgürlüklerle paketlenmiş bir model sunar, alıcılar bu modele kendilerini ayarlarlar/uyarlarlar. Eğer bunu yapmazsa, yaptırılırlar.

Schiller'in kullandığı anlamda, kültürel emperyalizm tezine göre iletişimde kültürel emperyalizm, genel emperyalist sistemin bir alt setidir. Kendi başına özgür bir karaktere sahip değildir. Kültürel ve ekonomik alanlar birbirinden ayırt edilemeyecek şekilde beraberdir. Gelişmiş şirket ekonomisinde iletişim endüstriyel finans sektörlerinin ekonomik amaçlarını destekler (örneğin, tüketici toplumun yaratılması ve geliştirilmesi gibi). Kültürel üretim, otomobil üretiminden aşağı kalmayacak kadar, kendi siyasal ekonomisine sahiptir. Sonuçta, kültürel çıktı (ürün) olarak nitelenen her şey aynı zamanda ideolojiktir ve sistemin çıkarına hizmettir (Schiller, 1991).

Schiller'in "*cultural domination*" tezi ve analizi diğer ülkelerin, özellikle Güney Amerika'nın aydınlarını etkilemiştir. Sadece sorunları belirleme değil aynı zamanda çözümler üzerinde çalışmaların yoğunlaşmasına önderlik etmiştir. Bu tür kuram ve araştırmacılar arasında Dorfman, Mattelart, Varis, Hamelink, Garnham, Smythe, Mosco, Beltran, Dan Schiller ve (siyasal ekonomik analizi post-modern kültürellikle birleştirse de) Harvey vardır.

Schiller'in 30 yıl boyu yoğun çalışmalarında, iletişimdeki emperyalizm konusunu incelerken uğradığı değişim, daha çok üretim biçimine ve bu biçimin yarattığı emperyalist dünya ekonomik ve iletişim düzenini anlama ve yorumlama tarzına doğru olmuştur. Schiller emperyalizm ötesine geçildiği fikrini eleştirerek, Körfez Savaşı'nın emperyalizmin var oluşunun en belirgin örneklerinden biri olduğunu belirtir. Amerika'nın uluslararası iletişim ve kültürel pazarlardaki egemenliğinin, 1990'larda artık, Amerika'nın hala lider olduğu fakat Avrupa ve Asya'dan katılan oyuncuların oynadığı, "çokuluslu şirketlerin kültürel egemenliği" olarak daha iyi anlaşılabilceğini belirtir.

Schiller'e göre (1991) bazı kişiler tarihin bittiğine inanabilir; bazıları devrim çağının son bulduğu ve sosyal (sınıf) çatışmasının eskidiği ve modasının geçtiği üzerinde ısrar edebilir. Fakat en azından, günlük gazete başlıkları bu iddiadan farklı hikayeler anlatırlar (fakat açıklama yapmazlar). Açıkça görünen, bütün dünyada halklar, liderleri yapmasa

bile, içinde yaşadıkları koşulları protesto etmektedirler. Halkın ve kaynakların sömürücü denetimi sistemi olarak anlaşılan emperyalizm hala canlı ve sıhhattedir. Aynı zamanda, emperyalizme muhalefet ve direniş bugün 19. yüzyılın sonundakinden çok daha şiddetlidir. Bugün 125 ülkenin varoluşu birçok egemenlik (dominasyon) ilişkilerinin kırıldığını ifade eder. Fakat güçlü denetim araçları yoluyla, Asya ve Güney Amerika ülkelerinin çoğu ekonomik, finans ve hatta askeri egemenlik deneyine devam etmektedir. Ortadoğu'daki son durum, örneğin 400 bin asker gönderilmesi, çağdaş emperyalist stratejinin bir diğer yönüdür: Sovyetler'in çözülmesi ve Batı'ya entegre olmasından beri, milletlerarası örgütler (Birleşmiş milletler gibi) emperyalist amaçlar yönünde kolayca harekete geçirilmektedir. Dünya nüfusunun önemli bir kısmı güç yaşam koşulları altında yaşamaktadır. Bu kötü koşulları değiştirme çabaları "milli" seçkinleri veya "milli burjuvazinin" üstünlüğünü koruyan düzeni ayakta tutmak için daima yabancı müdahale ile karşılaşır. Son yıllarda Vietnam, Şili, Guatamela, El Salvador, Dominican Republic, Nicaragua, Kuba, Panama, Angola, Mozambik, Zaire, Afganistan, Irak ve benzeri ülkeler Amerika'nın ekonomik, askeri ve ideolojik müdahale gücünü çeşitli derecede hissettiler. 2010'lar İran ve Latin Amerika'ya müdahalelerle devam edecek. Amerika'nın güdümünde, İsrail'in yerini alacak güçlü bir Kürt devleti yaratılma planları gerçekleştirilmeye çalışılacak. Amaç ekonomik ve stratejik bakımdan değerli bölgelerin denetimini elde tutmaktır. Emperyalizm küresel seviyede emeğin ve doğal kaynakların kontrolü işinde her tür yolu denemektedir. Aynı zamanda, emperyalizme karşıtlık ve direniş de giderek yoğunlaşmaktadır.

Schiller de Mattelart, Smythe ve Garnham gibi çok uluslu firmaların denetimi, enformasyonun mallaştırılması, devletin firmaların çıkarı yolunda kullanılması, kültür ve egemenlik üzerine eğilmiştir.

1970'ler ve 80'lerde 'kültürel emperyalizm' yaklaşımı UNESCO'da egemen oldu ve ciddi tartışmaların ve çekişmelerin ortaya çıkmasına neden oldu. Durum ağırlaştı; önce Amerika ve ardından da İngiltere UNESCO'dan çekildi; UNESCO'YA olan borçlarını vermediler ve finans desteğini çektiler. Yine de, UNESCO 1989'a kadar tek yönlü enformasyon/iletişim akışına karşı ve dengeli bir dünya iletişim düzeninin kurulması yönünde yoğun bir şekilde çalıştı. Başarıların sınırlı kalmasının en başta geleni elbette "ulusal iletişim politikalarını" biçimlendiren, denetleyen ve uygulayanların zaten var olan duruma neden olan güç yapısının kendisi veya ortağı olmasıdır.

Schiller "aslında hiçbir tek varlık veya kişi gerçekte güce sahip değildir; güç toplumda birçok alt gruplar tarafından bölüşülür" görüşüyle gelen çoğulcu kültürel incelemeler yöneliminin yeni bir şey olmadığını,

önceki modellere geri atılma olduğunu belirtir. “Aktif izleyici” kuramı ve ilgili “direniş” tartışması, şimdi egemen olan kültürel kuramın parçası olarak, soyut kültürel ürünleri veya pembe dizi gibi belli bir türü inceler. Aslında, biz tek tek değil “toplam kültürel paket” ile ilgileniyoruz. Sıradan bir Amerikalı her gün McDonalds’ın altın kemerinden, O.J. Simpson duruşması gibi sayısız kitle kültürü biçimleriyle yüz yüzedir.

Schiller örneğin Fiske ve benzerlerinin kültürel incelemelerinde sundukları “direniş” fikrini eleştirmiştir: “Anlamli direniş” belli bir televizyon programına izleyicilerin reaksiyonunda değil, artan sosyal eşitsizlik konularının analizini yapan somut kültürel mücadelelerde bulunmalıdır veya aranmalıdır. Eğer genel egemenlik sisteminin üstesinden gelinmek isteniyorsa, kültürel emperyalizmin varlığının kabulü ve ona karşı mücadele her zamankinden daha çok gereklidir.¹²¹

MATTELART: Çokuluslu Şirketler ve Emperyalizm

Mattelart uluslararası şirketlerin ve uluslararası teknolojik politikalarını, emperyalizmin kültür, eğitim ve boş zaman faaliyetleri üzerindeki etkilerini, kültür politikalarını vb. birçok ilgili konuları ele almıştır.

Mattelart 1970’ler ve 80’lerin başlarında iletişimi “devrimci praksis” bağlamında açıklamaya çalışmıştır. Şili toplumunda Allende yönetimi sırasında Allende’yi devirmeye çalışan “baskıcı güçlerin” ideolojik stratejilerini incelemesi bu tür bir yaklaşımı anlatır. Mattelart ideolojiyi devrimci mücadele için meşru bir alan olarak gördü. Şili solunun ideolojik mücadeleye gereğince önem vermediğini belirtti. Buna neden olarak da materyal tabanın dönüştürülmesine öncelik veren “kaba” Marksizm olduğunu ileri sürdü (Mattelart, 1980). Mattelart burjuvazi tarafından kitle iletişiminden geçerek yaptığı ideolojik saldırıya karşı stratejiler sundu. Bu stratejileri Lenin, Mao, Gramsci, Althusser ve Barthes gibi kuramcılardan faydalanarak kurdu. Mattelart’ın üzerinde durduğu konuları şu şekilde özetleyebiliriz:

- Kültürel üretimde ve çokuluslu şirketlerin egemenliği altındaki dünya kültür pazarında ekonomik ve tekniksel saptayıcıların önemi;
- Ulusal ve uluslararası düzeylerde direnişin ve sınıf mücadelesinin karmaşıklığı ve önemi;
- Kültürel ifadelerin (örneğin tv programları, uydu ile iletişimin)

¹²¹ Schiller’in ve kültürel emperyalizm tezini basit bularak eleştiren, Fiske’yi şimdi anlamli bulan ve eskiden yazdıklarının önemli bir kısmını anlamsız bulan David Morley’in makalesine (2006), İngilizlerdeki ilginç/üzücü dönüşüme örnek olarak bakabilirsiniz.

ideolojik-siyasal önemi ve bunların denetim mekanizmaları olarak artan bir şekilde kullanılmaları;

- Sembolsel ve hayal gücüne dayanan ürünlerin ideoloji ve ekonomi içine çöktürüleceğini;
- Ekonomik yapılar tarafından denetlenen merkezileşmenin (=birbirinden bağımsız çeşitli firmaların çeşitli alanlarda iş yapmaları yerine, çeşitli işlerin tek bir dev firmanın idaresi tarafından yapılması) ve bir alanda toplanmadan çıkışın (=tek bir alanda üretim yerine çok alanlarda bir firmanın iş yapması), yerellik ve küreselliğinin önemi;
- Kuzey (=gelişmiş kapitalist ülkeler) ve Güney (=az gelişmiş ülkeler) arasındaki ilişkilerin önemi.

Mattelart'a göre (1979) emperyalizmin toplumun farklı sektörlerini yeknesak bir biçimde işgal ettiği fikri ortadan kaldırılmalıdır. Pasif veya aktif direniş gösteren alanlar vardır. Burada Mattelart Frankfurt Okulu gibi emperyalist kültürel işgalin her yerde her zaman, direnilemez bir şekilde kitle kültürünün güdümlü kitlelerini yarattığı fikri gibi, mücadeleye yer vermeyen, mücadele için alan bırakmayan toplam etki yaklaşımlarını eleştirmektedir. Eleştirdiği çoğulcu liberal okul değil, radikal okulun belli yaklaşım tarzlarıdır.

Mattelart (a) kültürel anti-Amerikancılığı (Fransızların genel tutumu), (b) konuyu Kuzeyin kötü ve Güneyin iyi olduğuna indirgeyen basit Üçüncü Dünyacılığı, (c) devletin rolüne haddinden fazla ağırlık vermemeyi, (d) ekonomik ve siyasal saptayıcılık ve kötümserliği ve (e) kamu hizmeti yayınlarında statükonun savunulmasını reddeder. Türkiye'de olduğu gibi iletişimin kamu sektöründen özel sektörün eline verilmesi, sosyal sorumluluktan yoksun karlılık ve verimlilik egemenliği altında sömürücü özelleştirme entrikaları yaratır. Bunun sonucu kapalı bir sistem değildir; çünkü çok uluslu firmalar rekabet ve tüketim çıkarı yolunda toplumu yarıp parçalarlar. Sistemdeki bu parçalanma kendine dayanma, bir alanda toplanmama ve yerelciliğin olmasına izin verir. Devlet ya çokuluslu şirketlerin ve ortaklarının işini kolaylaştırır ya da yerel cemaatlerin çıkarı yönünde gerçek bir idari yerinden yönetim getirir. Mattelart'a göre 1980'lerde ve 90'larda çağdaş iletişimde görünen olgu deregülasyon ve bunun uluslararası hale gelmesidir.¹²²

Mattelart (1992) "*Rethinking Media Theory*" yapıtında, liberal çoğulcu aydınların (örneğin Fiske ve Grossberg) izleyicinin karakteriyle ilgili görüşlerine paralel izleyici özneliği yorumları getirmektedir. Mattelart,

¹²² Deregülasyon: Kitle iletişimi pratiklerinin denetiminin yasalar yoluyla yapılmasına son verme; kitle iletişiminin kamu gücü denetiminden çıkması

1970'lerin sonunda, Frankfurt Okulu'nun mesaj alıcısına yeterli dikkati vermediğini belirtmiştir. Bu eleştirisinde Mattelart izleyiciye aktif bir rol verir: İzleyiciler yönetici/egemen bir sınıf ve kültürünün şifreleşerek gönderilen mesajlarını her durumda zorunlu olarak kabul etmez. İzleyiciler kendi anlamlarını iletebilirler. Benzer şekilde 1994'te "izleyici alışının" kaba saptayıcılığını (izleyicinin aktif olduğunu) eleştiren ve detaya inen çalışmalara yönelimi övmüştür. Fakat bu öznelliğe eğilirken yapının varlığını reddetme riskinin büyük olduğunu belirtir. Yapının saptayıcılığı reddedilse bile, tüm sosyal belirlemelerde tüketicinin veya izleyicinin özerk olduğunu tasdik etmeye neden yoktur.

Mattelart (1994) "Dünya alanı" ve onun "eşitsiz mantığı" olarak çağırdığı büyük güçlerin varlığının reddedilmesini eleştirmiştir. Mattelart 1990'ların deregülasyon, özelleştirme, global ekonomi, Kuzey-Güney ilişkileri, devlet ve sivil toplum konularına eleştirel bir yaklaşımla incelemeye devam etmektedir.

Mattelart sonradan sınıf analizini bıraktı ve kültürel emperyalist kuramından vazgeçti; ulusal ve uluslararası elitler arasındaki çatışma, egemen\ana ulusal elitlerin çıkarları, sermaye\yatırımcılar arasındaki rekabet, temel üretim personelin gündem ve faaliyetleri, devletin müdahalesinin etkisi, özellikle politika yapıcı olarak, altyapının destekleyicisi ve reklamcı olarak etkileri üzerinde durmaya başladı (Mattelart & Mattelart, 1990; 1992; 1994). Mattelart konuyu bir çeşit asimetrik karşılıklı bağımlılığa değiştirdi. Bu analiz, Fransız kültürü ve Amerikan kültür ürünleri ve sermayesinin çatışmasında doğru olabilir, çünkü Amerika-Fransa (ve Avrupa) ilişkisinde Avrupa kapitalistleri ve devletleri tarafından güçlü direniş olanağı ve olasılığı vardır. Ayrıca Avrupa kapitalistleri devletlerinin yardımıyla Avrupa Konseyi ve topluluğu içinde kendi aralarında "direnme bloğu" kurarak Amerika ve Japonya ile rekabete girişebilirler. Brezilya'nın Globo'su, Meksika'nın Telenovelaları, Avrupa ülkelerindeki direnişler elbette incelenmesi gereken oluşumlardır. Elbette ulus içi sermaye yapısı, siyasal yapı, iletişim örgütlerinin gelişme tarihi ve değişimleri önemlidir. Aynı zamanda bu içteki yapının yapılaşmasında dış sermayenin, dış teknolojik, siyasal ve kültürel yapıların aldığı yeri asla gözden çıkaramayız. Örneğin, 2000'lerde televizyon dizilerinin yerli yapım olması, bağımsızlığı veya kültürel emperyalizm olmadığını göstermez; tam tersine, medya profesyonellerinin bilişleri ve pratikleriyle küresel pazarın ideolojik ve maddi çıkarlarına bütünleştiğini anlatır; çünkü bu yerli yapımlar, biçim ve içerikleri dahil her şeyleriyle "yerelleştirilmiş taklitlerdir": Küreselleşmiş sahiplerin yerel sesleri. Bu sesler, şimdi, Asya'daki Türk halklarına da yayılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adaklı, G. (2006) *Türkiye'de Medya Endüstrisi, Neoliberalizm Çağında Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri*. Ankara: Ütopya.
- Adaklı, G. (2009) The Process of Neo-Liberalization and the Transformation of the Turkish Media Sector In the Context of the New Media Architecture. In: Harrison, J. and Wessels, B. (Eds.) *Mediating Europe: New Media, Mass Communications*. N. Y.: Berghahn Books, Pp. 286-318.
- Adorno, T. (1954) How To Look at Television. *the Quarterly of Film Radio and Television*, 8(3): 213-235.
- Adorno, T. (1974) *Minima Moralia*. London: New Left.
- Adorno, T. (1976), *Introduction to the Sociology of Music*. New York: Continuum.
- Adorno, T. (1987). Late capitalism or industrial society? In: V. Meja, D. Misgeld & N. Stehr (Eds.), *Modern German Sociology* (pp. 47-232). New York: Columbia University Press.
- Adorno, T. & Horkheimer, M. (1977) *The Dialectic of Enlightenment*, New York: Free Press.
- Adorno, T. (1991) *The Culture Industry*. London: Routledge.
- Alemdar, K. (1985) "Küreselleşme, Türkiye ve Kitle İletişim Araçları", *Türk-İş Yıllığı '97*: 275-283.
- Alemdar, K. (1998) (Ed.) *Medya Gücü ve Demokrasi*. İstanbul: Tüses.
- Alemdar, K. (2001) *İletişim ve Tarih*, Ankara: Ümit Yayınevi.
- Alemdar, K. (2009) (Der.) *Türkiye'de İletişimin Dünü, Bugünü ve Yarını*. Ankara: AGC Yayını.
- Allor, M. (1988) 'Relocating the Site of the Audience', *Critical Studies In Mass Communication* 5: 217-33.
- Allport, G.W. (1935) Attitudes. In: *The Handbook of Social Psychology*, (ed.), C. Murchison. Reading, MA: Clark University Press, Pp. 798-884.
- Amin, S. (2005) *Empire and Multitude*. *Monthly Review*, 57(6) [Http://www.Monthlyreview.org/1105amin.htm](http://www.Monthlyreview.org/1105amin.htm)
- Anderson, C. A. and Gentile, D. A. (2008) Media Violence, Aggression, and Public Policy. In: E. Borgida & S. Fiske (Eds.), *Beyond Common Sense: Psychological Science In the Courtroom*. (Pp. 281-300) MA: Blackwell. [Http://www.Youngmedia.org.au/Pdf/AG_Games.Pdf](http://www.Youngmedia.org.au/Pdf/AG_Games.Pdf)
- Ang, I. (1996) *Watching Dallas*. London: Routledge.
- Artz, L. (2006) On the Material and the Dialectic: toward a class analysis of communication. In: L. Artz, S. Macek and D. Cloud (Eds).
- Artz, L, Macek, S., ve Cloud, D. L. (Eds.) (2006) *Marksizm and Communication Studies: the Point Is To Change It*. N.Y.: Peter Lang Publishing.
- Atabek, Ü. (2001) *İletişim ve Teknoloji: Yeni Olanaklar-Yeni Sorunlar*. Ankara: Seçkin.
- Atabek, Ü. (2006) İnternette Etik Sorunların Ekonomi Politik Bağlamı. *Küresel İletişim Dergisi*, 2: 1-9.
- Atton, C. (2007) Current Issues In Alternative Media Research. *Sociology Compass*, 1(1): 17- 27.
- Atwood, R. and Mcanany, E. (1986), *Communication and Latin American Society: Trends In Critical Research*. Madison: University of Wisconsin Press.
- Ayers, A. and Saurin, J. (2007) "Beyond the 'Global Unifier': Counter-Hegemony In Neo-Gramscian Analysis." [Http://www.Allacademic.com/Meta/P179166_Index.html](http://www.Allacademic.com/Meta/P179166_Index.html)
- Ayers, A. J. (2008) (Ed.) *Gramsci, Political Economy, and International Relations Theory: Modern Princes and Naked Emperors*. New York: Palgrave Mcmillan.
- Bagdikian, B. (1983/1989) *Media Monopoly*. Boston, Beacon Press.
- Bagdikian, B. (2004) *the New Media Monopoly*. Boston: Beacon Press.

- Balle, F. (1983) "Mass Media Research In France: An Emerging Discipline". *Journal of Communication* 33 (3) :146 -156.
- Ball-Rokeach, G. ve M.D. Defleur (1976) "A Dependency Model of Media Effects" *Communication Research* 3 (1): 3–21.
- Barkin, S. M. and Gurevitch, H. (1987) Out of Work and On the Air: Television News of Unemployment. *Critical Studies in Mass Communication*, 4 (1): 1-20.
- Barnouw, E. and Miller, M. C. (Eds.) (1998) *Conglomerates and the Media*. New York: the New Press.
- Barney, D. (2004) *the Network Society*, Great Britain: Polity Press.
- Barthes, R. (1972) "Myth Today," *Mythologies*, Ed. and Trans. Annette Lavers. New York: Noonday Press. 109–159.
- Barthes, R. (1977) *Image-Music-Text*. London: Fontana
- Barthes, R. (1975) *S/Z*. (Trans. Richard Miller). London: Cape.
- Bartolovich, C. (2003) Post-Imperialism Or New Imperialism? the Eleventh September of George Bush. *Interventions* 5 (2): 177- 198.
- Başaran, F. (2000) *İletişim ve Emperyalizm: Türkiye’de Telekomünikasyonun Ekonomi-Politikaları*, Ankara: Utopya.
- Başaran, F. ve Geray, H. (2005) *İletişim Ağlarının Ekonomisi: Telekomünikasyon, Kitle İletişimi, Yazılım ve İnternet*. Ankara: Siyasal.
- Baudrillard, J. (1972/1981) In the Most Complete Ambiguity: Requiem For the Media. *International Journal of Baudrillard Studies*, [Http://Www.Ubishops.Ca/BaudrillardStudies /Vol4_1/Levin.Htm](http://Www.Ubishops.Ca/BaudrillardStudies/Vol4_1/Levin.Htm)
- Baudrillard, J. (1983) *Simulations*, NY: Semiotext.
- Baudrillard, J. (1983a) *In the Shadow of the Silent Majorities*. NY: Semiotext.
- Baudrillard, J. (1987) *The Evil Demon of Images*; Sydney: Power Institute.
- Baudrillard, J. (1992) Rise of the Void towards the Periphery. <http://www.egs.edu/faculty/baudrillard/baudrillard-rise-of-the-void-towards-the-periphery.html>
- Baudrillard, J. (1994). *Simulacra and simulation*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Baudrillard, J. (1998) In the Shadow of the Millennium. <http://www.ctheory.net/articles.aspx?id=104>
- Bell, D. (1973) *the Coming of the Post Industrial Society*, NY: Basic Book.
- Bell, Daniel (1960), *the End of Ideology*. New York: Free Press.
- Beltran, L. R.O (1976), 'Alien Premises, Objects and Methods in Latin American Communication Research. *Communication Research*, 3(2):107 - L 34.
- Benjamin, W. (1977) "the Work of Art In the Age of Mechanicle Production". *Mass Communication and Society* (1977) S. 384 - 408.
- Berelson, B. (1959) "the Stage of Communication Research". *Public Opinion Quarterly* 23 :1- 6.
- Berghe, P.L. Van Den (1963) "Dialectics and Functionalism". *American Sociological Review*, 28: 695–705.
- Bernauer, J. ve Rasmussen, D. (1988) *the Final Foucaoult*. Mass: MIT Press.
- Berube, M. (1996) *Cultural Criticism and the Politics of Selling Out*. [Http://Www.Altx.Com/EBR/EBR2/Ebr2.Htm](http://Www.Altx.Com/EBR/EBR2/Ebr2.Htm)
- Best, S & Kellner, D. (1991) *Postmodern Theory: Critical Interrogations*. London: Macmillan.
- Bhabha, H. K. (1992) "Postcolonial Criticism." in *Redrawing the Boundaries*, Edited By Stephen Greenblatt and Giles Gunn. New York: MLA.
- Birdwhistell, R. (1970) *Kinesics and Context*. New York: Ballantine.
- Blau, P. (1964) *Exchange and Power In Social Life*, NY: John Wiley and Sons.
- Blumer, H. 1969. *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. Berkeley: The University of California Press.

- Blumler, J. G. (1977) *the Political Effects of Mass Communication*. the Open University, Unit 8, London: the Open University Press.
- Blumler, J. G. ve E. Katz (1974) (Eds.) *The Uses of Mass Communications: Current Perspectives On Communications Research*. CA: Sage.
- Blumler, J. ve Gurevitch, M. (1975) Towards a comparative Framework for Political Communication Research. In: S.H. Chaffee (Ed.) *Political Communication*. Ca: Sage.
- Bodley, J. H. (1994) *Cultural Anthropology: Tribes, States, and the Global System*. Mountain View, CA: Mayfield.
- Boratav, N. P. vd. (1967) *Kültür Emperyalizmi*. İstanbul: Ataç
- Bottomore, T.B. (1964) *Karl Marx*. NY: Mcgraw Hill.
- Bottomore, T.B. (1974) *Sociology As Social Criticism*. NY: Pantheon.
- Bourdieu, P. (1994) *The Field of Cultural Production*. In: Polity Reader
- Boyd-Barret, O. (1977) *Media Imperialism: Towards an İnternational Framework for an Analysis of Media Systems*, In: J. Curran et al. (1992) *Mass Communication and Society*. London: Arnold, S. 116-135.
- Boyd-Barrett, O. (1997) *İnternational Communication and Globalization*. In: Muhammadi, A. (Ed.) *İnternational Communication and Globalization*. London: Sage.
- Braaten, J. (1995) *Habermas's Critical Theory of Society*. NY: SUNY.
- Bryant, J. ve Miron, D. (2004) Theory and Research İn Mass Communication. *Journal of Communication*; 54 (4): 662-704.
- Burt, C. (1962) The Concept of Consciousness. *British Journal of Psychology*, 53, 229-242.
- Buxton, W. (2008) *From Park To Cressey: Chicago Sociology's Engagement with Media and Mass Culture*. In: D. W. Park & J. Pooley (Eds.), *the History of Media and Communication Research: Contested Memories* (Pp. 345–362) N. Y.: Peter Lang.
- Callinicos, A. (1989) *Against Postmodernism: A Marksist Critique*. N. Y.: St. Martin's.
- Carey, J. (1992) *The Intellectuals and the Masses, Pride and Prejudice Among the Literary Intelligentsia, 1880-1939*. London: Faber & Faber.
- Carey, J.W. (1983) The Origins of the Radical Discourse On Cultural Studies. *Journal of Communication* 33 (3): 311- 313.
- Carey, J.W. (1985) Overcoming Resistance to Cultural Studies. In: M. Gurevitch and M.R. Levy (eds), *Mass Communication Yearbook 5*, pp. 27-40
- Carey, J.W. (1989) *Communication As Culture: Essays On Media and Society*. Boston: Unwin Hyman.
- Carey, J. W. (1996). The Chicago School and mass communication research. In: E. E. Dennis & E. Wartella (Eds.), *American communication research: The remembered history* (pp. 21–38). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Cazeneuve, J. (1972) *La Société De L'Ubiquite.*, Paris: Denoel.
- Chaffee, S.H. ve E.M. Rogers (1983) Communication As An Academic Discipline: A Dialogue. *Journal of Communication* 33 (3): 18 – 30.
- Chaffee, S.H. ve J. L. Horkheimer (1985) *Origins of the Limited Effects Model*. In Gurevitch, M. ve M.R. Levy (Eds.) *Mass Communication Review Yearbook: Vol.,S. Ca: Sage, S. 75-84*.
- Chen, K.V. (1986) MTV: the (Dis)Appearance of Post Modern Semiosis Or Cultural Politics of Resistance. *Journal of Inquiry*, V. 10 (1) S.66-69.
- Chomsky, N. (1992) *Deterring Democracy*. NY: Vintage.
- Chomsky, Noam (2002) *Media Control: the Spectacular Achievements of Propaganda*. Seven Stories Press. New York, NY.
- Chomsky, N. (2003) *Hegemony Or Survival: America's Quest For Global Dominance*. Henry Holt Publishing. New York, NY.
- Chomsky, N. (2003a) (3rd ed. By Otero) *Radical Priorities*. Ca: AK Press.
- Cohen, B.C. (1963) *The Press, the Public and Foreign Policy*. Princeton: Princeton University Press.

- Compaine, B.M. (1979/2000) (Ed.); *Who Owns the Media*. NY: Harmony Books.
- Comte, A. (1877) *The Progress of Civilization Through Three Stages*. İçinde Etzioni, A. and Etzioni, H. (1973) (Eds.) S.14 -19.
- Conor, E. A. (1994) (Ed.) *The Global Political Economy of Communication: Hegemony, Telecommunication and the Information Economy*. New York: St Martin's Press.
- Cooley, C.H. (1967) *Society and Individual*. İçinde Levitas, G. B. (1967)(Ed.) Culture and Consciousness. N.Y.: George Braziller, S. 141-151.
- Coser, L. (1956) *The Functions of Social Conflict*. London: Free Press.
- Craig, R. T. (1993) Why Are There So Many Communication Theories? *Journal of Communication* 43(3):26--33.
- Craig, R.T.(1999) Communication Theory as a Field. *Communication Theory*, 9(2):15-27.
- Crowther-Heyck, (2006) Patrons of the Revolution. Ideals and Institutions in Postwar Behavioral Science. Chicago: University of Chicago Press.
- Curran, J. (1978) The Press as an Agency of Social Control: An Historical Perspective. In:Boyce, G. Et al. (eds.) *Newspaper History*. Ca: Sage.
- Curran, J. (1982) *Communications, Power and Social Order*. In:Gurevitch Et al.
- Curran, J. (1990) The New Revisionism In Mass Communication Research. *European Journal of Communication*. 5: 135-164.
- Curran, J. M. Gurevitch and J. Woollacoot (1977) (Eds.) *Mass Communication and Society*. Ca: Sage.
- Çakır, H. (2002) Osmanlıda Basın İktidar İlişkisi. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çam, Ş. (2009) Medya Çalışmalarında İdeoloji. Ankara: De Ki.
- Çamdereli, M. (2008) İletişime Giriş. İstanbul: DEM.
- Çelenk, S. (2008) İletişim Çalışmalarında Kırılmalar ve Uzlaşmalar. Anara: De Ki.
- Dahrendorf, R. (1959) *Class and Class Conflict In Industrial Society*. CA: Stanford University Press.
- Dahrendorf, R. (1964) *Toward A Theory of Social Conflict*. In Etzioni, A. ve E. Etzioni (Eds.) (1964 ve 1973) *Social Change*. NY: Basic Books.
- Deepika, B. (2001) Introduction To Postcolonial Studies, [Http://Www.Emory.Edu/ENGLISH/Bahri/Contents.Html](http://www.Emory.Edu/ENGLISH/Bahri/Contents.Html).
- Deetz, S. A. (1994) Future of the Discipline. In:Deetz, S A (Ed) *Communication Yearbook* 17. Thousand Oaks: Sage: 565--599.
- Defleur, M. ve S. Ball-Rokeach (1975) *Theories of Mass Communication*. NY: Longman.
- Defleur, M. ve S. Ball-Rokeach (1989) *Theories of Mass Communication*. (5th Edition) NY: Longman.
- Dekadt, E. ve G. Williams (1974) (Eds.) *Sociology and Development*. London: Tavistock.
- Denisof, R.S. ve Diğerleri (1974) (Eds.) *Theories and Paradigms In Contemporary Sociology*. Illinois: F.E. Pencoek.
- Denzin, N. K. (2005) (Ed.) *Studies In Symbolic Interaction*. New York/London: Elsevier.
- Dervin, B., Grossberg, L., O'Keefe, D. & Wartella, E. (Eds) (1989) *Rethinking Communication Vol 1 ve Vol 2..* Newbury Park: Sage.
- Deutchman, I. E. and Ellison, Anne (1999) A Star Is Born: the Roller Coaster Ride of Pauline Hanson In the News, *Media, Culture & Society* 21:33--50.
- Dewey, J. (1925) *Experience and Nature*. Chicago: Open Court Publishing.
- Dewey, J. (1939) *Freedom and Culture*. NY: Capricon.
- Dijk, J. V. (2006) *the Network Society: Social Aspects of New Media*. CA: Sage.
- Dirlık, A. (1994) 'the Postcolonial Aura; Third World Criticism In the Age of Global Capitalism', *Critical Inquiry*, 20: 328--56.
- Dobie, A. B. (2002) *Theory and Practice: An Introduction To Literary Criticism*. Boston, MA: Thomson Learning Inc.
- Doğan, İ. (1998) *İletişim ve Yabancılaşma Yazılı Kültürümüzde İlkeler*. İstanbul: Sistem.
- Donohew, L. (1967) Newspaper Gatekeepers and Forces In the News Channel. *Public Opinion Quarterly* 31: 231- 239.

- Doob, L. (1947) Utilization of Social Scientists In the Overseas Branch of the Office of War Information, *American Political Science Review*, 41 (4): 49-67.
- Dordick, H. ve Wang, G. (1993) *The Information Society*. Ca: Sage.
- Dorfman, A. (1983) *the Empire's Old Clothes*. New York: Pantheon.
- Dursun, Ç. (2004) *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ankara: Elips.
- Drucker, P. F. (1993) *Post-Capitalist Society*. New York: Harper Business
- Eagleton, T. (1996) *The illusions of postmodernism*. Mass: Blackwell Publishers.
- Eco, U. (1976) *A Theory of Semiotics*. Bloomington: Indiana University Press.
- Edgley, A. (2005) Chomsky's Political Critique: Essentialism and Political Theory. *Contemporary Political Theory*, 4: 129-153.
- Eliot, T. S. (1948/1949) *Notes Towards the Definition of Culture*. New York: Harcourt.
- Elliot, P. (1974) *Uses and Gratifications Research: A Critique and A Sociological Alternative*. In: Blumler, J. ve E. Kat (1974)
- Elliot, P. ve P. Golding (1974) *Mass Communication and Social Change in Dekadt*, E. and G. Williams (1974) s. 229-253.
- Engels, F. (1877) *Karl Marx* (Biography) in Selsam, H. Et al.(1983)
- Engels, F. (1878) *Anti - Duhring*. In: Selsam, H. ve H. Martel (1984)
- Engels, F. (1882) *Dialectics of Nature*. In: Selsam, H. ve H. Martel (1984)
- Engels, F. (1884) *Preface To the First German Edition of the Poverty of Philosophy*
- Engels, F. (1888) *Ludwig Feuerbach*. In: Selsam, H. Et al.(1983)
- Engels, F. (1890) *Letter To Conrad Schmidt*. In: Selsam, H. Et Al., (1983)
- Enzenberger, H. M. (1974) *the Consciousness Industry*. NY: Seabury.
- Erdoğan, İ. (1994) *Amerika; İkinci Vatanda Düşler ve Gerçekler*. Ankara: Ümit.
- Erdoğan, İ. (1995) *Uluslararası İletişim*. İstanbul: Kaynak.
- Erdoğan, İ. (1997) *İletişim, Egemenlik ve Mücadeleye Giriş*. Ankara: İmge.
- Erdoğan, İ. (1997a) *İnsanın Zincirine Vuruluşu*. Ankara: Doruk.
- Erdoğan, İ. (1999a) *Popüler Kültür: Kültür Alanında Egemenlik ve Mücadele İçinde N. Güngör (1999) Popüler Kültür ve İktidar*. Ankara: Vadi.
- Erdoğan, İ. (2000) *Kapitalizm, Kalkınma, Postmodernizm ve İletişim*. Ankara: Erk.
- Erdoğan, İ. (2001) *İlk Çağlardaki Egemen İletişim Biçimleri Üzerine Bir Değerlendirme. Kültür ve İletişim 1999, 2 (2): 15-47.*
- Erdoğan, İ. (2001a) *Popüler Kültürde Gasp ve Popülerin Gayrimeşruluğu*. Doğu Batı, 15(2): 65-106.
- Erdoğan, İ. (2001b) *Sosyal Bilimlerde Pozitivist-Ampirik Akademik Araştırmaların Tasarım ve Yöntem Sorunları*. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 12:17-34.
- Erdoğan, İ. (2005) *Kitle İletişiminde Pozitivist Ampirik Geleneğin Kuruluşu: Lazarsfeld ve Yönetimsel Araştırmalar*. Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi, 20(2): 1-48
- Erdoğan, İ. (2007) *Pozitivist Metodoloji*. Ankara: Erk.
- Erdoğan, İ. (2007a) *Ampirik Araştırmada Sorunlar: TRT ve RTÜK Kamuoyu Araştırmaları Üzerine Bir İnceleme* Ankara: G.Ü.İ.F., 40. Yıl Kitapları Serisi.
- Erdoğan, İ. (2008) *Teori ve Pratikte Halkla İlişkiler*. Ankara: Erk.
- Erdoğan, İ. (2008a) *İletişimi Anlamak*. Ankara: Erk.
- Erdoğan, İ. ve K. Alemdar (2005) *Kültür ve İletişim*. Ankara: Erk.
- Erdoğan, İ. ve P. B. Solmaz (2005) *Sinema ve Müzik*. Ankara: Erk.
- Erikson, E. (1959) *Identity and the Life Cycle*. New York: International Universities Press.
- Eriksson, K. (2007) *On Communication In the Modern Age: Taylorism and Beyond.*, *Journal For Cultural Research*, 11 (2):125-139.
- Fanon, F. (1952/2008) *Black Skin, White Masks*. New York: Grove.
- Fejes, F. (1984) *Critical Mass Communications Research and Media Effects: the Problem of the Disappearing Audience*. *Media Culture and Society* 6 (3):219-232.
- Ferguson, C. and Kilburn, J. (2009) *the Public Health Risks of Media Violence: A Meta-Analytic Review*. *Journal of Pediatrics*, 154 (5): 759-763.
- Festinger, L. (1957) *A Theory of Cognitive Dissonance*. Evanston: Row, Peters.

- Fine, G. A. (1993) the Sad Demise, Mysterious Disappearance, and Glorious Triumph of Symbolic Interactionism. *Annual Review of Sociology* 19:61–87.
- Finlay-Pelinski, M. (1982) Semiotics vs History: from Content Analysis To Contextualised Discursive Praxis. *Semiotica*, 40(3/4): 229–266.
- Fiske, J. (1982) *Introduction To Communication Studies*. London: Routledge.
- Fiske, J. (1987) *Television Culture*. NY: Methuen.
- Fiske, John (1992) British Cultural Studies and Television. In: Allen, R. C. (Ed.) (1992) *Channels of Discourse, Reassembled*. London: Routledge.
- Fontana, A. (2005) The Postmodern Turn in Interactionism. In: Denzin (ed.), s. 239-254.
- Frank, A.G. (1967) *Capitalism and Underdevelopment In Latin America*. NY: Monthly Review.
- Frank, A. G. (1969) *Latin America: Underdevelopment or Revolution*. NY: Monthly Review.
- Freedman, J. ve D. Sears (1965) Selective Exposure. In: Berkowitz, L. (Ed) *Advances In Experimental Social Psychology*, Vol. 2. NY: Academic Press. 57 - 97.
- Fuchs, C. (2009) Some Theoretical Foundations of Critical Media Studies: Reflections On Karl Marx and the Media. *International Journal of Communication*, 3: 369-402.
- Fukuyama, F. (1992) *The End of History and the Last Man*. New York: Avon Books.
- Gadamer, H.G. (1989) *Truth and Method*. New York: Crossroad.
- Gans, H.J. (1972) The Positive Functions of Poverty. *American Journal of Sociology* 78 (2): 275 - 289.
- Garnham, N. (1979) The Strange Case of Dr. Blumler. *Media Culture and Society* 1 (1): 23-34.
- Garnham, N. (1979a) Contribution To Political Economy of Mass Communication. *Media, Culture and Society*, 1(2):123-146.
- Garnham, N. (1983) Toward A Theory of Cultural Materialism. *Journal of Communication* 33 (3): 314-329.
- Garnham, N. (1990) *Communication Capitalism and Global Culture and Economics of Information*. Ca: Sage.
- Garnham, N. (1990a) Media Theory and Political Future of Mass Communication. In Granham (1990) S. 1-19.
- Garnham, N. (1995) Political Economy and Cultural Studies: Reconciliation Or Divorce?. *Critical Studies in Mass Communication*, 12 (1):62-71.
- Gary, B. (1996) Communication Research, the Rockefeller Foundation, and Mobilization For the War On Words. *Journal of Communication*, 46 (3): 124–147.
- Geertz, C. (1973) *On the Interpretation of Culture*. New York: Basic Books.
- Gellner, E. (1983) *Nations and Nationalism*. Oxford: Blackwell.
- Gencil-Bek, M. (2003) *Avrupa Birliği ve Türkiye'de İletişim Politikaları*. Ankara: Ümit.
- Geray, H. (2003) *İletişim ve Teknoloji: Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları*, Ankara: Utopya.
- Gerbner, G. (1998) Cultivation Analysis: An Overview. *Mass Communication & Society* 1: 175–94.
- Gerbner, G. et al.(1994) Growing Up With Tv: the Cultivation Perspective. In: J. Bryant and D. Zillman (Eds.)
- Gerbner, G. et al (1979) The Demonstration of Power: Violence Profile. *Journal of Communication* 29 :177 -196.
- Gerbner, G. ve Diğerleri (1982) Charting the Mainstream: Tv's Contributions To Political Orientations. *Journal of Communication* 32 (2): 100 -127.
- Gill, G. (1984) *Post Structuralism As Ideology*. Arena, 69: 70-95.
- Gitlin, T. (1978) Media Sociology: Dominant Paradigm. *Theory and Society* 6(2): 205-253.
- Gitlin, T. (1991), "The politics of communication and the communication of politics." In: J. Curran and N. Gurevitch (eds.), *Mass media and society*. London: Edward Arnold.

- Girgin, A. (2007) *Uluslararası İletişim*. İstanbul: Der.
- Girgin, A. (2001) *Türk Basın Tarihinde Yerel Gazetecilik*. İstanbul: İnkılap.
- Glander, T. (2000) *Origins of Mass Communications Research During the American Cold War: Educational Effects and Contemporary Implications*. NJ: Erlbaum.
- Glasgow University Media Group (1976) *Bad News*. London: Routledge.
- Glasgow University Media Group (1980) *More Bad News*. London: Routledge.
- Glasgow University Media Group (1982) *Really Bad News*. London: Routledge.
- Goffman, E. (1963) *Behavior In Public Places*. NY: Free Press.
- Goldman, R. ve S. Papsen (1994) The Post Modernism That Failed. In: Dickens, D. R. ve A. Fontana (Eds.) *Post Modernism and Social Inquiry*. NY: Guilford, S. 224-253.
- Goldstein, F. (2008) *Low-Wage Capitalism*. New York: World View Forum.
- Gonzenbach, W. J. (1994) Children With AIDS Attending Public School: An Analysis of Spiral of Silence. *Political Communication*, 11(1): 318.
- Goody, J. (1977) *the Domestication of the Savage Mind*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gouldner, A.W. (1970) *The Coming Crisis of Western Sociology*. NY: Basic.
- Graber, D.A. (1976) Press and Television As Opinion Resources In Presidential Campaigns. *Public Opinion Quarterly* 40: 285 - 303.
- Gramsci, A. (1971) *Selections from the Prison Notebooks*. London: Lawrence & Wishart.
- Gramsci, A. (1975) *Dans Le Texte*, Paris: Editions Sociales.
- Greenberg, B.S. (1974) *Gratifications of Television Viewing and Their Correlates*. In: Blumler, J. ve E. Katz (1974)
- Grossberg, L. (1984) Strategies of Marxist Cultural Interpretation. *Critical Studies In Mass Communication* 1 (4): 392 - 421.
- Grossberg, L. (1993) Cultural Studies and/In New World. *Critical Studies In Mass Communication*. 10 (1): 1-22.
- Gurevitch, M. et al. (1982) (Eds.) *Culture, Society and the Media*. London: Methuen.
- Güngör, N. (1993) *Arabesk: Sosyokültürel Açından Arabesk Müzik*. Ankara: Bilgi.
- Güngör, N. (1996) Popüler Kültür Ürünü Olarak Çizgi Roman -Abdülcanbaz. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güngör, N. (1999) (Ed.) *Popüler Kültür ve İktidar*. Ankara: Vadi
- Habermas, J. (1979) *Communication and Evolution of Society*. Boston: Beacon.
- Habermas, J. (1981) *The Theory of Communicative Action*, Vol.1: Reason and Rationalization of Society. Boston: Beacon.
- Habermas, J. (1988) *On the Logic of the Social Sciences*, Trans. S.W. Nicholzen and J.A. Stark, UK: Polity Press.
- Habermas, J. (1994) the Emergence of Public Sphere. In: Polity Reader In Cultural Theory. Polity Press.
- Hall, S. (1977) Culture, Media and Ideological Effect. In: Curran, Gurevitch and Woollacott. s. 315 - 348.
- Hall, S. (1980) Cultural Studies: Two Paradigms. *Media, Culture and Society*, 2(1): 57-72.
- Hall, S. (1982) The Rediscovery of Ideology: Return of the Repressed In Media Studies In Gurevitch Et.Al. (Ed)(1982), Culture. Society. and the Media, Methuen, London, New York. S. 56 - 90.
- Hall, S. (1984a) Cultural Studies and the Centre: Some Problematics. In: Stuart Hall, Et al.(Eds.), Culture, Media, Language. London: Hutchinson.
- Hall, S. (1992) The Question of Cultural Identity. In: Stuart Hall, et al. *Modernity and Its Futures*. London: Polity Press.
- Hall, S. Et al.(1978) *Policing the Crisis: Mugging, the State, and Law and Order*. New York: Holmes & Meier.
- Halloran, J. D. (1968) *The Effect of Mass Communication With Special Reference To Tv: A Survey*. London: Leicester University Press.

- Halloran, J. D. (1978) Further Development Or Turning the Clock Back? *Journal of Communication* 28 (2): 120 -132.
- Halloran, J. D. (1983) A Case For Critical Eclecticism *Journal of Communication*, 33 (3): 270 - 278.
- Halloran, J.D. (1977) *Mass Media Effects: A Sociological Approach*. Unit Seven of the Mass Communication and Society. London: Open University.
- Hamelink, C. J. (1986) Is Information Technoloji Neutral?. In:Jorg, Becker (Ed.) *Communication and Domination: Essay On H. I. Schiller*, S. 16-24.
- Hardt, H. (1989) The Return of the 'Critical' and the Challenge of Radical Dissent: Critical Theory, Cultural Studies, and American Mass Communication Research. *Communication Yearbook* 12, CA: Sage, P. 558-600.
- Hardt, H. (1992) *Critical Communication Studies: Communication, History and Theory In America*. NY: Routhledge.
- Hardt, H. (1997) Beyond Cultural Studies - Recovering the 'Political' In Critical Communications Studies. *Journal of Communication Inquiry*, 21 (2):70-79.
- Hardt, H. (1999) Shifting Paradigms: Decentering the Discourse of Mass Communication Research. *Mass Communication and Society*, 2:3,175 - 183.
- Hardt, M. and A.Negri (2000) *Empire*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Harms, J. ve D. R. Dickens (1996) Postmodern Studies: Analysis Or Symptoms?. *Critical Studies In Mass Communication*, 13 (3) S.209-225.
- Harris, M..(1974/1989) *Cows, Pigs, Wars, and Witches : The Riddles of Culture*. NY: Random House/Vintage.
- Harris, M. (1980) *Cultural Materialism: The Struggle for a Science of Culture*. New York: Vintage Boks.
- Harty, M. (1991) The First Conflict Resolution Movement: 1956-1971. *Journal of Conflict Resolution*. V. 35, No. 4, December, S. 720-758.
- Hasdemir, T. A. (2007) *Kamusal İletişimde Bilgi Edinme Hakkı*. Istanbul: Dipnot.
- Hegel, G.F.M. (1953) *Reason In History*. Indianapolis: Bobbs - Merrill.
- Heider, F. (1958) *The Psychology of Interpersonal Relations*. NY: Wiley.
- Heise, J. (1996) Akkadian Language. [Http://www.Sron.NI/~Jheise/Akkadian/](http://www.Sron.NI/~Jheise/Akkadian/)
- Helgerson, Richard T. (1998) Language Lessons: Linguistic Colonialism, Linguistic Postcolonialism, and the Early Modern English Nation. *The Yale Journal of Criticism*, 11 (1): 289-300.
- Herman, E. S. ve N. Chomsky (1988/2002) *Manufacturing Consent: Political Economy of Mass Communication*. NY:Pantheon.
- Herman, E (1999) *The Myth of the Liberal Media*. New York: Peter Lang Publishing.
- Herskovits, M. (1955) *Cultural Anthropology*. New York: Knopf.
- Homans, G.C. (1964) Bringing Man Back In. *American Sociological Review* 29:809-18.
- Horton, D., & Wohl, R. (1982) Mass Communication and Parasocial Interaction: Observation On Intimacy at A Distance. In:G. Gumpert & R. Cathcart (Eds.), *Inter/Media: Interpersonal Communication In A Media World* (2nd Ed., Pp. 188-211) New York: Oxford University Press.
- Hovland, C. I. ve Diğerleri (1949) *Experiments On Mass Communication*. Princeton; Princeton University Press.
- Hovland, C.I. (1959) Results from Studies of Attitude Change *the American Psychologist* 14: 8 -17.
- Hovland, C.I. and W. Weis (1951) The Influence of Source Credibility On Communication Effectiveness *Public Opinion Quarterly* 15: 635 - 650.
- Hovland, C.I. et al.(1953) *Communication and Persuasion*. New Haven: Yale University.
- Huesmann, L. R. (2007) The Impact of Electronic Media Violence: *Scientific Theory and Research Journal of Adolescent Health*, 41 (6): 6-13.
- Huesmann, R. L. and Taylor, L. D. (2006) the Role of Media Violence In Violent Behavior. *Annual Review Public Health*. 27:393 – 415.

- Huntington, S. P. (1996) *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York: Simon & Schuster.
- Huntington, S. P. et al. (1975) *The Crisis Democracy: Reports On the Governability of Democracies To the Trilateral Commission*. NY: New York University Press.
- Innis, H.A. (1950) *Empire and Communication*. Oxford: Clarendon Press.
- Innis, H.A. (1951) *The Bias of Communication*. Toronto: University of Toronto Press.
- İhsanoğlu, E. ve M. Kaçar (1995) (Ed.) *Çağını Yakalayan Osmanlı: Osmanlı Devletinde Modern Haberleşme ve Ulaştırma Teknikleri*. İstanbul: Yıldız Matbaacılık
- İrvan, S. (1997) (Der.) *Medya Kültür, Siyaset*. Ankara: Ark.
- Jameson, F. (1991) *Post Modernism Or the Cultural Logic of Capitalism*. Durham, NC: Duke University Press.
- Jansen, S.C. (1983) Power and Knowledge: Toward A New Critical Synthesis *Journal of Communication* 33 (3): 314 - 329.
- Jussim, L. (1992) Understanding Reactions To Feedback By Integrating Ideas from Symbolic Interactionism and Cognitive Evaluation Theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(3, March): 402-420.
- Katz, E. (1957) The Two Step Flow of Communication: An Up-To-Date Report On A Hypothesis. *Public Opinion Quarterly* 21 (2): 61-78.
- Katz, E. (1968) On Reopening the Question of Selectivity In Exposure To Mass Communications. In: Abelson, R.P. ve Diğerleri (Eds.) (1968) *Theories of Cognitive Con- Sistency*. Chicago: Rand Macnally. S. 788 - 796.
- Katz, E. ve P. Lazarsfeld (1955) *Personal Influence: The Part Played By People In the Flow of Mass Communication*. Glencoe, Ill: Free Press.
- Katz, E., J. G. Blumler and M. Gurevitch (1974) Uses of Mass Communication By the Individual in Davison, W.P. ve F.T.C. Yu (Eds.) *Mass Communication Research*. NY: Praeger, S. 11-35.
- Katz, E., M. Gurevitch and H. Haas (1973) The Use of Mass Media For Important Things *American Sociological Review* 38: 164 -181.
- Kaya, R. (2009) *İktidar Yumağı*. İstanbul: Imge.
- Kılıçaslan, E. Ç. (2008) *Siyasal İletişim: İdeoloji ve Medya İlişkisi*. İstanbul: Kriter.
- Klapper, J.T. (1960) *The Effects of Mass Communication*. Glencoe, Ill: Free Press.
- Klapper, J.T. (1963) Mass Communication Research: An Old Road Surveyed. *Public Opinion Quarterly* 27 (4) 515 - 527.
- Kellner, D. (1993) Critical Theory Today: Revisiting the Classics. *Theory, Culture & Society* 10(2):45- 59.
- Kellner, K. (1995) *Media Culture: Cultural Studies, Identity & Politics Between the Modern & the Postmodern*. NY:Routhledge.
- Koloğlu, O. (2006) *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Koloğlu, O. (1999) *Medya-Devlet ve Sermaye. Birikim*, 117, 69-76.
- Kongar, E. (1979) *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*. Ankara: Bilgi.
- Kuhn, T. S. (1970). *The structure of scientific revolutions* (2nd. ed.). Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Kumar, D. (2006) Media, Culture, and Society: the Relevance of Marx's Dialectical Method. Marksizm and Communication Studies: the Point Is To Change It. In: Lee Artz, Steve Macek, and Dana L. Cloud. NY: Peter Lang, 2006. 71-86.
- Lang, K. (1979) Critical Function of Empirical Communication Research: Observations On. German - American Influence. *Media, Culture and Society* 1 (1): 83 - 96.
- Lang, K ve Lang, G. (1996, 2006) *Television and Politics*. NY: Transaction Publishers.
- Lasorsa, D. L. (1991) Political Outspokenness: Factors Working Against the Spiral of Silence. *Journalism Quarterly*, 68 (No 12, Spring, S. 131-140.
- Lasswell, H.D. (1927) *Propaganda Technique In the World War*. New York: Knopf.
- Lasswell, H.D. (1935) *World Politics and Personal Insecurity*. NY: Mcgraw Hill.

- Lasswell, H. (1948) The Structure and Functions of Communication. In Society. In:W. Schramm, (1960) (Ed.) *Mass Communication*, Urbana: University of Illinois Press, S. 117-130.
- Lasswell, H.D. ve diğerleri (1949) *Language of Politics*. NY: G.W. Stewart.
- Lasswell, Harold D. (1948) The Structure and Function of Communicationin Society, In Lyman Bryson (Ed.) *The Communication of Ideas*. NY: Harper & Brothers.
- Lazarsfeld, P. and F.N. Stanton (1944) *Radio Research, 1942-43*. New York: Duell, Sloan, and Pearce.
- Lazarsfeld, P., L. Berelson, and H. Caudet. (1948) the People's Choice: How the Voter Makes Up His Mind In A Presidential Campaign. New York: Duell, Sloan, and Pearce.
- Lazarsfeld, P.F. (1941) Remarks On Administrative and Critical Research. *Studies In Philosophy and Social Science* 9:2 -16.
- Lazarsfeld, P.F. (1972) *Qualitative Analysis: Historical and Critical Essays*. Boston: Ally and Bacon.
- Lenert, E. M. (1998) A communication Theory perspective on Telecommunications Policy. *Journal of Communication*, 48: 3-23.
- Lenin, V.I. Imperialism (1977) The Highest Stage of Capitalism. Lenin Collected Works. Vol. 22. 1964. Moscow: Progress Publishers, 185-304.
- Lerner D. and W. Schramm (1976) *Communication and Change In Developing Countries; the Last 10 Years and Next*. Hawaii: University Press of Hawaii.
- Lerner, D. (1957) *Communication Systems and Social Systems*. In:W. Schramm (1960) *Mass Communications*. Urbana: University of Illinois Press. Pp. 160.
- Lerner, D. (1958) *The Passing of Traditional Society*. NY: Free Press.
- Lerner, D. (1963) *Toward A Communication Theory of Modernization*. In:Pye, L.M. (1963) (Ed.) *Communication and Political Development*. Princeton: Princeton University Press.
- Lerner, D. and W. Schramm (1967) (Ed.) *Communication and Change In the Developing Countries*. Honolulu: East Est Center.
- Levin, J. and W. Levin (1982) *The Functions of Discrimination and Prejudice*. NY: Harper & Row.
- Levitas, G. B. (1967)(Ed.) *Culture and Consciousness*. N.Y.: George Braziller.
- Lewis, C. (1997) What Counts In Cultural Studies. *Media, Culture and Society*, V. 19 (1): 83-97.
- Linton, R. (1976) Status and Role. In:Coser, L. ve B. Rosenberg (Eds.) *Sociological Theory*, 4th Edition. NY: Macmillan. S. 276-281.
- Lippman, W. (1922) *Public Opinion*. NY: Harcourt Brace.
- Lipset, S.M. (1963) *The First New Nation*, NY: Doubleday.
- Lipset, S.M. (1986) *Siyasal İnsan, Çev. Mete Tunçay, 2. Baskı*, Ankara: Kuram.
- Loevinger, L. (1968) The Ambiguous Mirror. the Reflective-Projective Theory of Broadcasting and Mass Communication. *Journal of Broadcasting* 12 (2): 24-40.
- Lyle, J. ve H.R. Hoffman (1971) *Television In the Daily Lives of Children*. LA: California University Press.
- Lyotard, J.F. (1984) *The Postmodern Condition*. Manchester: Manchester University Press.
- Malinowski, B. (1926) Antropology. *Encyclopedia Britannica*, First Supplementary Volume,S.132. NY: E.B.
- Marcuse, H. (1968) *One Dimensional Man*. Boston: Beacon Press.
- Marx, K. (1844) Economic and Philosophic Manuscripts.
- Marx, K. (1844a) Introduction To the Critique of Hegel's Philosophy of Right. In:Selsam, H. ve H. Martel (1984).
- Marx, K. (1852) The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte. In: Selsam, H. ve H. Martel (1984)

- Marx, K. (1859) A Contribution To the Critique of Political Economy. In: Selsam, H. ve H. Martel (1984)
- Marx, K. (1873) *Capital* Vol. 1. In: Selsam, H. ve H. Martel (1984)
- Marx, K. (1867a). *Capital* Vol. I. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1867-c1/ch15.htm>
- Marx, K. (1867c). *Capital* Vol. I. Crises in the cotton trade. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1867-c1/ch15.htm#S7>
- Marx, K. (1867d). *Capital* Vol. I. Division of labor and manufacture. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1867-c1/ch15.htm#S7>
- Marx, K. (1857a). *Grundrisse*. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1857/grundrisse/>
- Marx, K. (1857b). *Grundrisse: Notebook III*. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1857/grundrisse/ch06.htm>
- Marx, K. (1857). Introduction to a Contribution to the Critique of Political Economy. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1859/critique-pol-economy/appx1.htm>
- Marx, K. (1893). *Capital* Vol. II. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/cw/volume36/index.htm>
- Marx, K. (1893a) *Capital* Vol. II. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1885-c2/index.htm>
- Marx, K. (1893b) *Capital* Vol. II. The time of Circulation. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1885-c2/ch05.htm>
- Marx, K. (1894) *Capital* Vol. III. <http://www.marxists.org/archive/marx/works/1894-c3/ch30.htm>
- Marx, K. (1875) *Critique of the Gotha Program*. In, Bottomore (1964)
- Marx, K., & Engels, F. (1970) *Selected Works* In 2 Volumes. Moscow: Progress.
- Marx, K., & Engels, F. (1975) *Collected Works*. New York: International Publishers.
- Marx, K., Engels, F. (1844) Holy Family. In: Selsam, H. Et al.(1983)
- Marx, K., Engels, F. (1846) *The German Ideology*. New York: International Publishers (1969)
- Martin, J. (2002) the Political Logic of Discourse: A Neo-Gramscian View. *History of European Ideas*, 28(1-2): 21-31.
- Mattelart, A. (1976) Cultural Imperialism In the Multinationals' Age. *Instant-Research-On-Peace-and-Violence*; 1976, 6, 4, 160-174.
- Mattelart, A. ve M. Mattelart (1979) *De L'Usage Des Medias En Temps De Crise*. Paris: Alain Moreau.
- Mattelart, A. ve S. Siegelau (1979) (Eds.) *Communication and Class Struggle*. Vol I. NY: International General.
- Mattelart, A. ve S. Siegelau (1983) (Eds.), *Communication and Class Struggle*. Volume 2: Liberation, Socialism (Pp. 11-16) New York: International General.
- Mattelart, A. (1994) *Les Nouveaux Scénarios De La Communication Internationale*. Barcelona: Generalitat De Catalunya.
- Mattelart, A. (1980) *Mass Media, Ideologies and the Revolutionary Movement*. New Jersey: Harvester Press
- Mattelart, A. and M. Mattelart (1992) *Rethinking Media Theory: Signposts and New Directions*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Mattelart, A. (1995) *Unequal Voices*. (the Multimedia Explosion: Quo Vadis?) UNESCO Courier, Feb P11(4)
- Mattelart, A. (2003) *The Information Society: An Introduction*. London: Sage.
- Mattelart, Michele and Mattelart, Armand (1987) *Le Carneval Des Images: La Fiction Brésilienne*. Paris: La Documentation Française.
- Matthes, J. (2005) The Need For Orientation Towards News Media: Revising and Validating A Classic Concept. *International Journal of Public Opinion Research*, 18 (4): 422-444.

- McChesney, R. (2007) *The Communication Revolution: Critical Junctures and the Future of Media*. New York: the New Press.
- McChesney, R.(2004) The Problem of the Media: U.S. Communication Politics In the 21st Century. New York: Monthly Review Press.
- McClennen, S. A. (2000) Chilex: the Economy of Transnational Media Culture. Cultural Logic, 3 (2) [Http://Clogic.Eserver.Org/3-1&2/Mcclennen.Html](http://Clogic.Eserver.Org/3-1&2/Mcclennen.Html).
- McCombs, M. (1994) News Influence On Our Pictures of the World. In:J. Bryant and D. Zillman (Eds.) *Media Effects: Advances In Theory and Research*. NY:LEA, S. 116.
- McCombs, M., & Shaw, D.L. (1973) the Agenda-Setting Function of the Mass Media *Public Opinion Quarterly*, 37, 62-75.
- McCombs, M.E. ve D.L. Shaw (1974) The Agenda Setting Function of the Media *Public Opinion Quarterly* 36 :176 -187.
- McCombs, M.E. (1972) *Mass Communication In Political Campaigns*. Kline, F.G. Et. Al. (Eds.) Current Perspectives In Mass Communication Research. Ca: Sage.
- McLennan, G. (1995) *Pluralism*. Buckingham: Open University Press.
- McLuhan, M. (1962) *Gutenberg Galaxy*. NY: New American Library.
- McLuhan, M. (1964) *Understanding Media*. NY: Mcgrawhill.
- McQuail, D. (1969) *Towards A Sociology of Mass Communication*. London: Collier Macmillan.
- McQuail, D. (1972) (Ed.) *Sociology of Mass Communications*. NY: Penguin.
- McQuail, D. (1975) *Communication*. NY: Longman.
- McQuail, D. (1983) *Mass Communication Theory*. Ca: Sage.
- McQuail, D. (1984) With the Benefit of Hintsights: Reflections On Uses and Gratifications Research. *Critical Studies In Mass Communication* 1 (2): 177-193.
- McQuail, D. (1994) *Mass Communication Theory; An Introduction*. London: Sage.
- McQuail, D. J. Blumler & R. Brown (1972) The Television Audience: a Revised Perspective'. In: McQuail, (ed.).
- Mead, G.H. (1934) *Mind, Self and Society*. Chicago: University Chicago Press.
- Mead, G.H. (1956) *On Social Psychology*. Chicago : University Chicago Press.
- Meadow, R.G. (1980) *Politics As Communication*. NJ: Ablex.
- Meehan, E. R., Mosco, V. & Wasko, J. (1993) Rethinking Political Economy: Change and Continuity. *Journal of Communication* 43(4):105--116.
- Melody, W.H. and R.E. Mansel (1983) The Debate Over Critical Vs Administrative Research *Journal of Communication* 33 (3): 231- 248.
- Merton, R. K. (1968) *Social Theory and Social Structure*. NY: Free Press.
- Meyer, J. (1989) Global News Flow; Dependency and Neo-Imperialism. *Comparative Political Studies*, 22 (3) October, S. 243-264.
- Meyer, D. L. (2008) The Poverty of Constructivism. *Educational Philosophy and Theory*, 41 (3): 332 – 341.
- Michels, R. (1958) *Political Parties*. Glencoe: Free Press.
- Migus, P.H. (1975) *Sounds Canadian*. Montreal: Peter Martin Associations.
- Miliband, R. (1977) *Marksizm and Politics*. NY: Oxford University Press.
- Miller, G. R. (1983) Taking Stock of A Discipline, *Journal of Communication* 33(3):31- 41.
- Miller, D. and Philo, G. (2001) *Market Killing. What the free market does and what social scientists can do about it*. London: Longman.
- Mills, C.W. (1974) *İktidar Seçkinleri*, Çev. Ünsal Oskay, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Mills, C.W. (1979) *Toplumbilimsel Düşün*, Çev. Ünsal Oskay, Ankara: Kültür Bakanlığı
- Miyoshi, Masao (1993)A Borderless World? from Colonialism To Transnationalism and the Decline of the Nation-State, *Critical Inquiry*, 19: 726–51.
- Moeller, Susan D. (1999) *Compassion Fatigue: How the Media Sell Disease, Famine, War and Death*. New York: Routledge.
- Molm, L. D. (1991) Affect and Social Exchange: Satisfaction In Power-Dependence Relations. *American Sociological Review*, 56(4): 475-493.

- Monaco, James (1981) *How To Read A Film*. New York: Oxford University Press (Part III, 'the Language of Film: Signs and Syntax')
- Morgan, L.H. (1967) General Observations Upon Systems of Relationship. In *Levitas, G. B.* S. 86 - 94.
- Morley, D. (1980) *The Nationwide Audience*. London: British Film Institute.
- Morley, D. (2006) Unanswered Questions In Audience Research. *the Communication Review*, 9 (2): 101- 121.
- Mosca, G. (1939) *Ruling Class*. NY: Mcgrawn.
- Mosco, V. (1983) Critical Research and the Role of Labor. *Journal of Communication* 33 (3): 231- 248.
- Moy, P., Scheufele, D. A. and Holbert, R. L.(1999) Television Use and Social Capital. *Mass Communication & Society* 2, Pp. 27–45.
- Mueller, C. (1975) *The Politics of Communication*. NY: Oxford University.
- Muessig, C. (2002) Sermon, Preacher and Society In the Middle Ages. *Journal of Medieval History*, 28 (1): 73-91.
- Murdock, G. (1978) Blindspots About Western Marksizm: A Reply To Dallas Smythe. *Canadian Journal of Political and Social Theory* 2: 109 -119.
- Murdock, G. (1982) Large Corporations and the Control of the Communication Industries Gurevitch, M. Et Al., S. 118 -150.
- Murdock, G. (1995) Across the Great Divide: Cultural Analysis and the Condition of Democracy. *Critical Studies In Mass Communication*, V. 12 (1) S.89-95.
- Murdock, G. ve P. Golding (1977) Capitalism, Communication and Class Relations Curran, J. Et Al., S.12 -43.
- Murdock, G. ve Golding, P. (2005) Digital Possibilities. Market Realities: the Contradictions of Communications Convergence. In: *Communicare Si Putere*, Marinescu, V. (Ed), Editura Niculsecu, Bucharest, S. 160-187
- Murdock, G. ve P. Golding (1978) Theories of Communication and Theories of Society *Communication Research*, 5 (3): 339 - 356.
- Murdock, G. (1992) Citizens, Consumers and Public Culture. In:Skovmand, M. and Schnder, K. C. (Eds.) *Media Cultures: Reappraising Transnational Media*: 17-41.
- Murphy, J. W. (1988) Making Sense of Postmodern Sociology. *British Journal of Sociology* 39(4):600–614.
- Neuwirth, K. J. (1995) Testing the Spiral of Silence Model: the Case of Mexico. PH.D. Thesis. the University of Wisconsin.
- Newcomb, T.M. (1953) An Approach To the Study of Communicative Acts *Psychological Review* 60: 393 - 404.
- Newcomb, H. and P. Hirsch (1984/1994) Television as a Cultural Forum: Implications for Research. In: Newcomb, H. (ed.)(1994). *Television: The Critical View*. New York: Oxford.
- Noelle - Neumann, E. (1974) The Spiral of Silence: A Theory of Public Opinion. *Journal of Communication* 24 (2): 43 - 51.
- Noelle-Neumann, E. (1983) The Effect of Media On Media Effect Research. *Journal of Communication* 33 (3) :157 -165.
- Noelle-Neumann, E. (1984) *The Spiral of Silence*. Chicago: university of Chicago Press.
- Nordenstreng, K. (1970) Comments On Gratifications Research In Broadcasting *Public Opinion Quarterly* 34 :130 -132.
- Oktay, A. (1993) *Türkiye'de Popüler Kültür*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Osgood, D.E. ve P.H. Tannenbaum (1955) The Principle of Congruity In the Prediction of Attitude Change, *Psychological Review* 62: 42 - 55.
- Oskay, Ü. (1982a) *19. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri*. Ankara: SBF.
- Oskay, Ü. (1982b) *Toplumsal Gelişmede Radyo Televizyon*. Ankara: SBF.
- Ouassini, A. (2005) What's Happening To S.İ.: G. Fine. In:Denzin (Ed), Pp. 355-361.

- Özbek, M. (1991) *Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*. İstanbul: İletişim.
- Özdemir, S. (1998) *Medya Emperyalizmi ve Küreselleşme*. İstanbul: Timaş.
- Öztürk, S. (2009) Kültür Emperyalizmi ve Modernleşme Kuramları Açısından Türkiye'de Sinema Üzerine Notlar (1896-1939). *Kebikeç*, 27: 157-181.
- Öztürk, S. (2010) *Osmanlı'da İletişimin Diyalektiği*. Ankara: Phoenix.
- Paras, E. (2006) Foucault 2.0: Beyond Power and Knowledge. New York: Other Press.
- Pareto, V. (1968) *The Rise and Fall of the Elites*. NJ: Bedminster Press.
- Park, R. (1938) Reflections On Communication and Culture. *American Journal of Sociology*, 44 (2) 187-205.
- Park, D. and Poolye, J. (eds.) (2008). *The History of Media and Communication Research: Contested Memories*. New York: Peter Lang.
- Parsons, T. (1937) *The Structure of Social Action*. NY: Free Press.
- Parsons, T. (1951) *Social System*. NY: Free Press.
- Parsons, T. (1960) Mass Media and Structure of American Society. *Journal of Social Issues* 16: 67 - 77.
- Parsons, T. (1970) *Some Problems of General Theory In Sociology*. In: Mckinney, J.C. and E.A. Tiryakian (Eds.) *Theoretical Sociology*. NY: Appleton. S. 439 - 472.
- Payne, D. E. and C. A. Peak (1977) Cultural Diffusion: Effect the Role of US Television In Iceland. *Journalism Quarterly*, 54, 523-531.
- Pearson, David E. (1993) Post-Mass Culture. *Society*, July-August, 30(5):17-23.
- Peters, J. D. (1986) Institutional Sources of Intellectual Poverty of Communication Research. *Communication Research*, 13: 527-559.
- Philo, G. ve David Miller (2000) Cultural Compliance and Critical Media Studies. *Media Culture and Society*. 22 (6): 831-839.
- Pool, I. De S. (1977) The Changing Flow of Television. *Journal of Communication*, 27(2):139-149.
- Pooley, J. (2006) Fifteen Pages That Shook the Field: Personal Influence, Edward Shils, and the Remembered History of Mass Communication Research. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 206: 130-156.
- Pooley, J. (2007) Daniel Czitrom, James W. Carey, and the Chicago School. *Critical Studies In Media Communication*, 24, 469-472.
- Pooley, J. (2008) *The New History of Mass Communication Research*. In: Park and Pooley (eds.).
- Pooley, J. and Katz, E. (2008) Further Notes On Why American Sociology Abandoned Mass Communication Research. *Journal of Communication* 58: 767-786.
- Popper, K. (1974) *Objective Knowledge*, Illinois: Clarendon Press.
- Poster, M. (2001) (ed.) *Jean Baudrillard: Selected Writings*. London: Polity.
- Praetorius, N. (2003) Inconsistencies in the Assumptions of Constructivism and Naturalism. *Theory & Psychology*. 13(4): 511-539
- Pye, L. (Ed) (1963), *Communications and Political Development*, N.J.: Princeton University Press.
- Radcliffe-Brown, A.R. (1953) On the Concept of Function In Social Science. *American Anthropologist* 37: 394 - 402.
- Radcliffe-Brown, A.R. (1967). *Religion and society*. NY: Bobbs-Merrill.
- Radway, J. (1988) 'Reception Study: Ethnography and the Problems of Dispersed Audiences and Nomadic Subjects', *Cultural Studies* 2(3): 359-76.
- Raskin, J. D. (2002) Constructivism In Psychology: Personal Construct Psychology, Radical Constructivism, and Social Constructionism. 5 (3). <http://www.acjournal.org/holdings/vol5/iss3/special/raskin.htm>
- Reeves, B., & Nass, C. (1996) *The Media Equation: How People Treat Computers, Television, and New Media Like Real People and Places*. New York: Cambridge University Press.

- Riley, W. ve J.W. Riley (1959) *Mass Communication and the Social System*. In: Merton R. K. Et. Al. (1959) (Eds.) *Sociology Today*. NY: Basic Books.
- Roach, C. (1997) Cultural Imperialism and Resistance In *Media Theory and Literary Theory*. Media, Culture & Society 19(1): 47-66.
- Robin, R. (1995/2001) *The Barbed-Wire College: Reeducating German POWs in the United States During World War II*. NJ: Princeton University press.
- Rogers, E. (1962) *Diffusion of Innovations*. NY: Free Press.
- Rogers, E. (1976), The Diffusion of Innovations. In: Lerner, D. ve W. Schramm (1976)
- Rogers, E. (1995) *Diffusion of Innovations*. the Free Press. Fourth Edition.
- Rostow, W.W. (1968) *The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto*. Cambridge University Press, London.
- Rubin, A. M., & Windahl, S. (1986) the Uses and Dependency Model of Mass Communication. *Critical Studies In Mass Communication*, 3 (2): 184-199.
- Said, E. (1979) *Orientalism*, New York: Vintage Books.
- Said, E. (1994) *Culture and Imperialism*. New York: Alfred A. Knopf.
- Samarajiva, R. (1987) "The Murky Beginnings of the Communication and Development Field: Voice of America and The Passing of Traditional Society." In: N. Jayaweera, S. Amunugama, and E. T. Ariyaratna (eds.) *Rethinking Development Communication*, Singapore: Asian Mass Communication Research and Information Centre, s. 3–19.
- San Juan, E. (1995) *Postcolonial Theory Versus Philippine Reality*. Sentenaryo Centennial Home Page, Internet.
- Sandoval, M. and Fuchs, C. (2009) Towards A Critical Theory of Alternative Media. *Telemat. Informat.* Doi:10.1016/J.Tele.2009.06.011.
- Sartre, J. P. (1976) *Critique of Dialectical Reason*. London: NLB.
- Savage, J. (2004) Does Viewing Violent Media Really Cause Criminal Violence? A Methodological Review. *Aggression and Violent Behavior*, 10, Pp. 99-128.
- Schiller, D. (1993) Capitalism, Information and Uneven Development In S. A. Deetz (Ed.) *Communication Yearbook 16*. Ca:Sage. S. 396-406.
- Schiller, D. (2000) *Digital Capitalism*. Ca:Sage. S. 396-406.
- Schiller H. I. (1969) *Mass Communications and American Empire*. NY: A.M.Kelley.
- Schiller H. I. (1976) *Communication and Cultural Domination*. International Arts and Sciences Press, New York.
- Schiller H. I. (1981) *Who Knows? Information In the Age of the Fortune 500*, NJ: Ablex
- Schiller H. I. (1984) *Information and the Crisis Economy*. NJ: Ablex.
- Schiller, H. I. (1989) *Culture Inc: Corporate Takeover of Public Expression*. New York: Oxford University Press.
- Schiller, H.I. (1991) Not Yet Post Imperialist Era. *Critical Studies In Mass Communication*, 8 (1): 13-28
- Schramm, W. (1964) *Mass Media and National Development*, Stanford, California: Stanford University Press.
- Schramm, W. (1973) *Men, Messages and Media*. NY: Harper and Row.
- Schramm, W. (1983) The Unique Perspective of Communication: A Retrospective View *Journal of Communication* 33 (3): 6 -17.
- Selsam, H. Et al.(1983) *Dynamics of Social Change*. NY: International Publishers.
- Selsam, H. ve H. Martel (1984) *Reader In Marksist Philosophy*. NY: International Publishers.
- Shannon, C.E. ve W. Weaver (1949) *The Mathematical Theory of Communication*. Illinois: University of Illinois Press, 1964 Edition.
- Shaw, D. L., Hamm, B. J. and Knott, D. L. (2000) Technological Change, Agenda Challenge and Social Melding: Mass Media Studies and the Four Ages of Place, Class, Mass and Space. *Journalism Studies*, 1 (1): 57–79.
- Shaw, D.L., Mcombs, M., Weaver, D.H., & Hamm, B.F. (1999) Individuals, Groups, and Agenda-Melding. *International Journal of Public Opinion Research*, 11(1), 2-24.

- Siebert, F. Et al.(1954/1956) *Four Theories of the Press*. Urbana, ILL: University of Illinois Press.
- Siegelau, S. (1974) Marksizm and the Mass Media: Towards A Basic Bibliography. NY: International General.
- Siegelau, S. (1979) Preface: A Communication On Communication. In: Armand Mattelart & Seth Siegelau (Eds.), *Communication and Class Struggle. Volume 1: Capitalism, Imperialism* (Pp. 11- 21) NY: International General.
- Siegelau, S. (1983) Preface: Working Notes On Social Relations İn Communication and Culture. In:Armand Mattelart & Seth Siegelau (Eds.) *Communication and Class Struggle. Volume 2: Liberation, Socialism* (Pp. 11-16) NY: International General.
- Sil. N. P. (2008) Postcolonialism and Postcoloniality: A Premortem Prognosis. *Alternatives: Turkish Journal of International Relations*, 7(4): 20-33.
- Simon, A. F. (1997) Television News and International Earthquake Relief, *Journal of Communication* 47, Pp. 82–93.
- Simpson, C. (1994) *The Science of Coercion: Communication Research and Psychological Warfare 1945-1960*. New York: Oxford University Press.
- Simpson, C. (1996) Elisabeth Noelle-Neumann's 'Spiral of Silence' and the Historical Context of Communication Theory, *Journal of Communication* 46, Pp. 149–72.
- Slack, J. D. (1984) *Communication Technologies and Society: Conception of Causality and the Politics of Technological Intervention*. NJ: Ablex.
- Slack, J. D. and M. Allor (1983) The Political and Epistemological Constituents of Critical Communication Research. *Journal of Communication* 33 (3): 208- 218.
- Smythe, D. (1981) *Dependency Road: Communications, Capitalism, Consciouness and Canada*. N.J.: Ablex.
- Smythe, D. and T.V. Dinh (1983) On Critical and Administrative Research: A New Critical Analysis. *Journal of Communication* 33 (3): 117 -127.
- Smythe, D. W. (1977) Communications: Blindspot of Western Marksizm. *Canadian Journal of Political and Social Theory*. 1(3): 127.
- Smythe, D. W. (1986) *On Political Economy of C3I*. In:Jorge, Pp. 66-76. (C3I= Command, Control, Communication ve İnformation)
- Sokal, A. (2008) *Beyond the Hoax: Science, Philosophy and Culture*. Oxford: Oxford University Press.
- Sokal, A. ve Bricmont, J. (1999) *Fashionable Nonsense, Postmodern Intellectuals' Abuse of Science*. New York: Picador (St. Martins).
- Sparks, C. (2006) *Contradictions in Capitalist Media Practices*. In: Artz,L. Vd.
- Spencer, H. (1892) *The Evolution of Societies*. In Etzioni, A. and Etzioni, H., S. 9 -13.
- Spengler, O. (1980) *Decline of the West*. New York: random house.
- Sproule, J. M. (2008) "Communication": from Concept To Field To Discipline. In:D. W. Park & J. Pooley (Eds.), *The History of Media and Communication Research: Contested Memories* (Pp. 164–178) New York: Peter Lang.
- Steinmetz, G. (2007) *The Devil's Handwriting*. Chicago: University of Chicago Press.
- Summers, F. (2008) Making Sense of the APA: A History of the Relationship Between Psychology and the Military. *Psychoanalytic Dialogues*, 18:614–637.
- Sungur, S. (2007) Marksist Düşünce Sisteminde Kitle Kültürü ve Televizyonda Yayınlanan Çizgi Filmlerin İdeolojik İşlevlerine Bir Bakış. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2007,(30):125-140.
- Tchakotin, S. (1952) *Le Viol Des Foules Par La Propagande Politique*. Paris: Gallimard.
- Tekinalp, Ş. (2002) İletişim Araştırmalarında İdeoloji ve Küreselleşme: Eleştirel Bir Bakış. <http://www.Siyasaliletisim.Org/Pdf/iletisimaraştırmalari.Pdf>
- Theobald, J. (2004) *The Media and the Making of History*. Burlington, VT: Ashgate.
- Therborn, G. (1976) *Science, Class and Society*. London: New Left Books.
- Thompson, E. P. (1964) *The Making of the English Working Class*. New York: Pantheon.
- Thompson, E. P. (1978) *The Poverty of Theory and Other Essays*. London: Merlin Press.

- Thompson, J. (1994) The Theory of the Public Sphere: A Critical Appraisal. In: Polity Reader In Cultural Theory. Polity Press, (91-99)
- Tomlinson, J. (1991) *Cultural Imperialism*. Baltimore: the Johns Hopkins
- Topçuoğlu, N. (1996) *Basında Reklam ve Tüketim Olgusu Türkiye'de Yeni Gazetecilik Yönelimleri ve Basının Sosyo-Kültürel Değişimdeki Rolü* Ankara: Vadi.
- Treanor, P. (1997) Structures of Nationalism. *Sociological Research Online*, 2 (1) [Http://www.Socresonline.Org.Uk/Socresonline/2/1/8.Html](http://www.Socresonline.Org.Uk/Socresonline/2/1/8.Html).
- Tuchman, G. (1983) Consciousness Industry and Production of Culture. *Journal of Communication* 33 (3): 330 - 341.
- Total, N. (2006) *Küreselleşme İletişim Kültürlerarasılık*. İstanbul: Kırmızı.
- Uluç, G. (2003) *Küreselleşen Medya: İktidar ve Mücadele Alanı*. Ankara: Anahtar.
- Uslu, Z. K. (2009) *Bilinç Endüstrisinin İktidar ve Siyaset Pratikleri*. İstanbul: Beta.
- Uzun, R. (2009) İletişim Etiği. İstanbul: Dipnot.
- Volosinov, V.N. (1973) *Marxizm and the Philosophy of Language*. NY: Scminar Press.
- Wahl-Jorgensen, K. (2004) How Not To Found A Field: New Evidence On the Origins of Mass Communication Research. *Journal of Communication*, 54, 547-564.
- Wallerstein, I. (1979) *Capitalist World Economy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wasco, J. (1981) The Political Economy of the American Film Industry. *Media Culture and Society* 3 (2): 135 -153.
- Wasco, J. (2005) Studying the Political Economy of Media and Information. *Comunicação E Sociedade*, 7: 25-48.
- Wayne, M. (2003) *Marxizm and Media Studies*. London: Pluto.
- Webster, F. (1995) *The Information Society Reader*, London: Routledge.
- Weedon, C. (1987) *Feminist Practice and Poststructuralist Theory*. New York: B. Blackwell. [Http://www.Massey.Ac.Nz/~Alock/Theory/Foucault.Htm](http://www.Massey.Ac.Nz/~Alock/Theory/Foucault.Htm)
- Westley, B. ve D. Maclean (1957) A Conceptual Model For Mass Communication Research *Journalism Quarterly* 34: 31- 38.
- White, R.A. (1983) Mass Communication and Culture: Transition To A New Paradigm. *Journal of Communication* 33 (3): 279 - 301.
- Wilkie, R. (2008) Supply-Chain Democracy and the Circuits of Imperialism. *The Red Critique*. [Http://Redcritique.Org/Fallwinter2008/Printversions/SupplychaindemocracyandThecircuitsofimperialismprint.Htm](http://Redcritique.Org/Fallwinter2008/Printversions/SupplychaindemocracyandThecircuitsofimperialismprint.Htm)
- Williams, R. (1958/1983) *Culture and Society*. New York: Columbia University Press.
- Williams, R. (1961) *The Long Revolution*. New York: Columbia University Press.
- Williams, R. (1977) *Marxizm and Literature*. NY: Oxford University Press.
- Williams, R. (1980) *Problems In Materialism and Culture*. London: New Left.
- Woolacott, J. (1982) Messages and Meanings. In: Gurevitch, M. et al. (eds.) pp. 91-112.
- Wright, C.R. (1959) *Mass Communication: A Sociological Perspective*. NY: Random House.
- Wright, C.R. (1960) Functional Analysis and Mass Communication. *Public Opinion Quarterly*, 24 (4): 605 - 620.
- Wright, C.R. (1974) Functional Analysis and Mass Communication Revisited. In: J. G. Blumler and E. Katz (Eds.), pp. 197 -212.
- Yengin, H. (1994) *Ekranın Büyüsü Batı'da Değişen Televizyon Yayıncılığının Boyutları ve Türkiye'de Özel Televizyonlar*. İstanbul: Der Yayınları.
- Zizek, S. (2003) Homo Sacer As the Object of the Discourse of the University. [Http://www.Lacan.Com/Hsacer.Htm](http://www.Lacan.Com/Hsacer.Htm).